

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LV. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1942

8. SZÁM

FOLYÓIRATA

AUGUSZTUS

Filmes tanítás és nevelés tanítóképző-intézeteinkben.

A filmben a gyakorló pedagógusok többsége az oktatás legmodernebb fegyverét látja. Akadnak olyanok, akik szerint a film még gyermekcipőben jár. Így azonban csak azok látják, akik komoly jelentőségét nem ismerik, nem tudják módszeresen használni, adagolni, helyesen kiválasztani.

A film tanító és nevelő eszköz. Mindazt, ami filmoktatásunk irodalmi frontján kitermelődött, *Geszti Lajos* tanulmánya tömör képen vetíti elénk.¹ A tanítóképzés terén nekünk kötelességünk, hogy tervekkel, ötletekkel irodalmilag is munkáljuk a filmoktatást.

I. Film és a nevelés. — Az oktatófilmek módszeres feldolgozásában a nevelés és oktatás elválaszthatatlan. Az oktatófilmek tanító és nevelő filmek is. A film kitűnő eszköze a hazafias, állampolgári és a szociális nevelésnek. Megismerteti tanulóinkkal a magyar földet, feltárja a nemzet anyagi és szellemi értékeit, megszeretteti a magyar népet. Eléjük varázsolja földünk termékenységét, rávilágít a föld és a nép kölcsönhatására, felvonultatja a magyar művészet szépségeit. Konkréten mutatja mezőgazdaságunkat, iparunkat, kereskedelmünket. Megjelenít életpályákat, ismeretlen munkaköröket, új hivatásokat.

Kiváló segítője a film az értelmi, etikai és az esztétikai nevelésnek is. Az összpontosított figyelem felkeltésére, gyakorlására és ébrentartására a filmnél jobb eszközünk nincs. Foglalkoztatja az egész osztályt. Megragadja a tanulók képzeletét, fejleszti ítélő- és következtető képességüket.

II. Film és az oktatás. — Az alábbiakban a filmet a tanítás, a tanmenet, órarend, óravázlat, módszeres munka, koncentráció, tan-könyv, írásbeli dolgozatok szempontjából vizsgáljuk. Táblázatokban szemléltethetjük, minő helye van a filmnek a tanítóképzésben. Szólunk az oktatófilmek pergési idejéről, filmes tanári értekezletekről, az Oktatófilm Közleményekről, a filmrendelés módjáról, a filmes népoktatás és tanítóképzés kapcsolatáról és a magyar oktatófilmek sikeréről.

1. A tanmenet és az oktatófilm. — A film a módszeres egység anyagrészletének a megvilágítására szolgál. Néha az egész óra anya-

¹ Geszti Lajos: *Az oktatófilmek módszeres felhasználásáról*. Okt. F. Közl. 1939: 243—269.

gát adja. Néhány módszeres egységünknek már több filmje is van. Soknak még egyáltalán nincs. Valamennyinek nem is lehet.

A gyakorlat a filmek alkalmazásának a legkülönbözőbb mértékeit mutatja. Vannak, akik szaktárgyaikkal kapcsolatban minden filmet lepergetnek. Mások meg keveset vetítenek. Sajnálják az időt, félnek attól, hogy nem végezhetik el a tankönyvi anyagot. Mindkettő túlzás. A filmeket mindig elosztva, okosan adagolva és tervszerűen kell a tanmenetekbe iktatni. Mindig a legmegfelelőbbeket! A filmek címét a filmjegyzékek szakok szerint csoportosítják. Olvasuk el kísérő szövegeiket is. Gondosan állapítsuk meg a nagyobb tárgykörökbe tartozó filmek mennyiségét. Egyik tárgykörnek több, másiknak kevesebb filmje van. A jó filmeket kár elhagyni. A film tágíthatja a kereteket. A Tanterv rugalmassága a módosításokat megengedi. Az Ált. Utasítás is előírja, hogy a jól megszerkesztett tanmenetnek a szemléltetésre mindig tekintettel kell lennie. A tanmenet Utalások rovatában a módszeres egységhez írjuk be a filmek sorszámát és címét. A rendelést így könnyítjük meg. Az újabb filmjegyzékekből a pótlásokat azonnal iktassuk.

A pergőképeket ismétlések, összefoglaló áttekintések óráin is hasznosíthatjuk. Egy-egy órára csak annyi filmet rendeljünk, amennyit le is tudunk pergetni. A filmes órák egymásutánját úgy állapítsuk meg, hogy a filmek ne torlódjanak. A néha sok, néha semmi filmezés vétek az iskola komoly munkája ellen.²

2. Óraszerkesztés, óráközi felügyelet és a film. — Az Általános Utasítás szerint az órarend megállapításakor lehetőleg a szaktanárok óhajait is figyelembe kell venni. Az óhajok között pedig már a film is szerepel. Az I—II. osztályban 61 természetrajzi és 77 földrajzi filmet mutatunk be. Vetítógépünk pedig csak egy van. De ha a jelzett órák ütköznek, a szaktanárok egyike filmet nem pergethet. Az órarendszerkesztés technikai kérdése miatt nem maradhat el a filmoktatás. A filmgépet óra előtt kell befűzni. A természetrajz-földrajz tanárok éppen ezért az óráközi felügyelettől a filmes órák napjain lehetőleg mentesíttessenek.

3. Óravázlat és az oktatófilm. — A jól elkészített óravázlat filmes óráinknak is értékes támasza. A filmes óravázlat megírása előtt a filmet le kell pergetnünk. Céltudatos és tervszerű filmfeldolgozás csak így lehetséges. Vázlatunkban a film pontos címét, számát, időben való elhelyezését, feldolgozásának a módját tüntessük fel. Írjuk be a film tartalmára emlékeztető vezérszavakat, rajzoljuk bele a filmmel kapcsolatos táblai vázlatrajzokat. Jelezzük a szemléltetés egyéb eszközeit, az esetleges házfeladatokat is stb. A filmes óravázlat a „filmpergetés” beírással el nem intézhető.

4. A filmes órák módszeres menetéről. — A filmen szemléltetett tárgykör feldolgozásakor az iskolai munka szokásos formáihoz alkalmazkodunk. Filmes órákból 15 percet a számonkérésre, 30 percet az új anyag tárgyalására, 5 percet az összefoglalásra fordítunk. Az is-

² Geszti L. Okt. F. Közl. 1940: 261.

meretnyújtást itt is közlő, rávezető avagy munkáltató tanalakkal adjuk. A filmek módszeres feldolgozásában tehát semmi különlegesség nincs.

Feladataink a következők: 1. Megállapítjuk a film tárgyi célját. Miért pergetjük? 2. Keressük az alkalmat a film nevelő céljainak megvalósítására. Vegyük be az óravázlatunkba. 3. Tudnunk kell, hogy mennyi a film pergetési ideje. Az óra hányadik percétől, hányadik percéig vetítünk? 4. Készenlétbe helyezzük a filmhez vágó egyéb szemléltető anyagokat is. Mit szemléltetünk előtte? Mit utána? 5. Előkészítjük a pergetés megindításának legalkalmasabb lélektani pillanatát. 6. Átgondoljuk, hogy a futókép mely részleteinél is beszélünk. Mit és mennyit? 7. Anyagát miféle módszerrel kötjük egységünkhöz. Közlő, kérdve-kifejtő vagy munkáltató eljárással-e? 8. Mit rajzol, mit ír a tanár a táblára? Mit rajzolnak, mit írnak a tanulók a munkafüzeteikbe? Kapnak-e problémákat írásbeli kidolgozásra? Miféle kérdéseket? 9. Kijelöljük a filmes házifeladatokat. 10. Az óra befejezése után bíráljuk meg önmagunkat, gondoljuk át, jegyezzük fel, hogy a jövőben ezt hogyan taníthatnók jobban?

A feldolgozás módját a filmek természete szabja meg. A 25-30 perces pergőképek feldolgozásában a tanár és a tanuló együttes munkájának kevés szerepe van. A közlő tanalakat itt maga a film adja. A rövidebb pergőképeknél a kérdve-kifejtő avagy a munkáltató eljárást érvényesítjük. Ugyanis a tanítás az öntevékeny feldolgozással eredményesebb. A tanulók megfigyeléseiből induljunk ki. Ügyeljünk arra, hogy a tengelyben az a módszeres egység maradjon, amelyet el akarunk végezni. Ebben a film csak segítő eszköz. Beszéltessek el a tanulókkal mindazt, amit a módszeres egységhez tartozónak a filmen kívül is hallottak, tapasztaltak, olvastak. Vizsgáljuk meg, mennyire értették meg a filmképek alapján az új anyagot. Némelyik film értékét a sok beszéd rontja. Viszont más képek megértéséhez alaposabb magyarázat is szükséges. A nehezebb filmek feldolgozására több időt is fordíthatunk. Feldolgozáskor segítségül hívjuk a rajzot is. A lényeges mozzanatokkal ezzel emeljük ki. Pl. „A béka fejlődése” című film lepergetése után a pete, a békaporontyok lábak nélkül, békaporontyok hátsó, majd mellső lábakkal és a kifejtett béka rajzai kerülnek a táblára. A film anyagának főbb tartalmi vonásai vázlatszavakban is a táblára jutnak. Mindezeket a tanulók a füzeikbe is bevezetik. A látott szintetikus egész ezzel az analitikus feldolgozással lelkükbe jobban bevesődik. A film mellett a szemléltetés egyéb módjairól is gondoskodunk. A filmmel kapcsolatos munkaanyagokat előkészítjük; szertárainkba való fölös ki- és bejárás időforgácsoló. A szemléltető anyagot gyors ütemben osszuk szét. Nagyon fontos, hogy a filmet a cselekedtetések és a munkáltatások közé beépíteni tudjuk. Az oktatófilmek kívánatossá teszik, hogy szertáraink felszerelésében reájuk is tekintettel legyünk.

5. *Tankönyv és a film.* — A film beállítása a tankönyv alapján történik. A filmmel a tankönyvet egészítjük ki. Vele semmi mással nem pótolható, igen értékes tartalmi és érzelmi vonásokat fűzünk a

könyv szövegéhez. A pedagógusok feladata, hogy a filmet és a tan-könyvet összeforasszák, a film szellemével, dinamikájával a holt betűkbe életet varázsoljanak. A film és a tankönyv szövegének, illusztrációinak összehasonlítása, a különbségek és a közös vonások felismerése mindig élményeket ad, elgondolkodtató, tanulságos és örömet okozó.

6. *Számonkérés és a film.* — A számonkérés a filmes óráknak is tartozéka. A helyesen irányított számonkéréskor a film a tanulók lelki szemei előtt újra leperreg. Az egész osztályhoz intézett kérdésekre az egyes növendékek kurta mondatokban felelnek. Sok növendéket feleltessünk; végezetül a jobb tanulók valamelyike egységes képpé szöheti az óra anyagát. Az ily számonkéréseknek bizonyos rendfenntartó szerepe is van. A megfigyelés alaposságát is biztosítja, a tanuló lelkivilágába is betekintést enged. Megfigyelő és ítélő képességét, emlékezésének az erejét, fantáziáját, önállóságát, szellemi rugékonyságát tükrözteti.

7. *Írásbeli dolgozatok és a film.* — A filmet időnként iskolai írásbeli dolgozatok készítésére is hasznosíthatjuk. A szaktanár e dolgozatok tárgyát a tanulók értelmi fokának megfelelő, bármely csoport feldolgozására célszerű filmjeiből választhatja. E feladatokat a tanárok részéről közös megbeszélést, rákészülést és a tanulók kellő előkészítését megkívánják. Az ily egyúttudolgozás a testület egységes nevelő munkáját öregbítené, a tanulókat a filmek alaposabb megfigyeléseire készítetné.

Annak kipuhatolására, hogy a filmből a tanulók mit és mennyit jegyeztek meg, időnként 8-10 mondatos házidolgozat keretében számoltathatunk be. Filmjeinkről eredménymegállapító dolgozatokat is írathatunk. A feltett kurta kérdésekre vázlatzavakban feleltetünk. A rajzos beszámolók igen hasznosak.

8. *A vetítés néhány technikai és módszertani kérdéséről.* — Ügyeljünk a filmes órák készségeire is. Rendet itt is tartanunk kell. Az első tekercset a tanítási óra előtt fűzzük be. „A nézőnek tanulásra kész lelki beállítottságában kell a filmeseményt látni.” A géppel való babrálgatás, fűzőgetés, olajozás, lencsetörlés a kívánt és adott lelki beállítottságot zavarja. A várakozásteljes feszültség pillanatában a gépet indítani kell. Az elsötétítés pillanatok alatt történjék. Tanév elején a függönyök kezelőit névszerint jelöljük ki. Elsötétíthető terem legalább három legyen: a természetismerti előadó, az első és a második osztály. Külön vetítőterem beállítása elhibázott. A vándorlás mindig zavaró és órarövidítő. A kellő lelki beállítottság az új környezetben megbomlik. Helytelen volna, ha a vetítés utáni filmfeldolgozás már az osztályteremben történne. A külön vetítőteremmel a vetítőóra különállóságot kap. Legtöbbször ez az oka, hogy a szaktanárok 5-6 filmet is rendelnek egyszerre. Így lesz a filmből szórakozás, játék. Elsötétítésre a zsinórral húzott, két oldalra beállított fekete vászonfüggönyök a legcélszerűbbek. A vetítőgépet az előadó tanárok kezeljék. Ahol csak egy gépkezelő tanár van, ott a film csak akkor pereghet, ha néki éppen üres órája van. Néhol az

A filmek száma tantárgyak szerint.	Képzőben vetített filmek száma.
I. Hit- és erkölcsian 17 17
II. <i>Nemzeti tárgyak:</i>	
1. Magyar nyelv és irodalom . . . 43 13
2. Magyar nép- és földrajz . . . 57 37
3. Magyar történelem és művészet-történelem 30 9
III. <i>Idegen nyelvi tárgyak:</i>	
1. Ókori népek, egyiptomiak, zsidók, görögök, rómaiak tudományával foglalkozó filmek 17 6
2. Modern népek tudományával foglalkozók. (Olasz 25, német 7, dán norvég 2, svájci 3, francia 7, cseh, spanyol, albán, angol 14) . . . 58 26
3. Ázsia 12	
4. Afrika 22	
5. Amerika 13 38
6. Ausztrália és Oceania . . . 4	
IV. <i>Természettudományi tárgyak:</i>	
1. Természetrajz (botanika, zoologia, biológia) 90 58
2. Vegytan, ásványtan, földtan . . 41 29
3. Természetan 20 10
V. <i>Egyéb tantárgyak:</i>	
1. Áruismeret, ipari technológia, gazdaságtan 16 16
2. Egészségtan és testnevelés . . . 7 7
3. Filozófia, lélektan 1 1
4. Műalkotások ismertetése, a rajz és kézimunka keretében felhasználható filmek 28 15

intézeti altiszt vetít. Ez is helytelen, a vetítés technikai készségét minden tanár elsajátíthatja. A filmgép kezelése nem kíván több tudást, mint a gramofonozás.

9. *A tantárgyak összekapcsolása és a film.* — Az ismeretek elmélyítésének a filmes koncentráció kitűnő eszköze. Az egyes filmek nem kimondottan csak egyetlen tárgy körére szorítkoznak. Eddigi 297-féle oktatófilmünk az iskolai munka 484 helyén szerepelhet. Egy-egy filmünk több tantárgy keretében is pergethető. Az, hogy ugyanazt

<i>Tantárgy</i>	<i>Osztály</i>	<i>Évi óraszám</i>	<i>Filmes órák száma</i>	<i>Filmek száma</i>
Hit- és erkölcstan	I—V.	300	17	17
Magyar nyelv és irodalom	I.	90	7	7
" " " "	II.	90	2	2
" " " "	III.	90	3	3
" " " "	IV.	90	1	1
Történelem	II.	60	3	3
"	III.	60	5	6
Földrajz	I.	90	30	45
"	II.	60	21	32
Német nyelv	IV.	60	4	4
Természetismeretek				
a) Természettudományi ismeretek	I.	90	11	14
" " " "	II.	90	34	47
b) Vegyi ismeretek	III.	90	20	29
c) Természetrajzi ismeretek	IV.	150	10	10
Nevelési ismeretek				
a) Az ember teste és egészsége	II.	90	7	7
b) Az ember lelki világa	III.	90	1	1
Kézimunka	I.	60	4	4
"	II.	60	4	4
"	III.	60	4	4
"	IV.	60	1	1
Rajz	I.	60	1	1
"	III.	60	1	1
Testnevelés	I—V.	360	6	6
<i>Összesen</i>	I—V.	2310	197	249

Az egyes tantárgyak filmes óráinak és filmjeinek száma.

a filmet esetleg már látták, a munka becsét nem csökkenti. A többoldalú feldolgozás a filmélmény értékét gazdagítja. A tanár a filmekből mindig a maga tárgyát szolgáló szempontokat hozza előtérbe. Jó, ha legalább a rokonszakos tanárok az egymás óráin pergetett filmekről tudomást szereznek. A polgári iskolából és a gimnáziumból sok filmes órának az emlékét hozzák magukkal a tanulók. Ezeket is használhatjuk. Módszeres értekezleteinken a filmes órák tantárgykapcsolásaival is foglalkozzunk.

10. *Ismétlések, áttekintő összefoglalások és az oktatófilm.* — A film röpké, mulékony hatását felelevenítésekkel tegyük maradandóbb-

Osztály	Évi órák	Filmes órák	Tantárgyak	Filmestárgyak
I.	900	53	13	5
II.	900	71	14	6
III.	900	34	14	6
IV.	900	16	14	4
I—V.		23		2
Összesen:	4500	197		

Az osztályok filmes óráinak és filmes tantárgyainak a száma.

bá. Lepergetett filmjeinket idézgezzük. Tekintessünk vissza reájuk. Érdeklődjünk szebb részleteik, főbb tartalmi vonásaik, stb. iránt. A régi filmképekből mi maradt meg bennük? Az élményt ilyenformán felújító, ébrentartó és így elmélyítő mozzanatok hasznosak, szükségese-
gek, a későbbi összefoglalásokat, áttekintéseket is megkönnyítik. A nagyobb tárgykörök összefoglaló ismételésekor az óravázlatok, a tanulók munkafüzetek haszonnal forgathatók. Évi filmanyagunkat az egész évi anyag áttekintésekor rendezzük. A filmes élmények a tanév-
végi utolsó összefoglaló órán is helyet kérnek.

III. Egy vidéki tanítóképző-intézet filmstatistikája. — A VMK. Oktatófilm Kirendeltség filmjegyzéke közli a filmeket. A film az összes iskolának készült. Természetesen nem pergethetjük le valamennyit. Annak megállapítására, hogy a filmnek minő helye van a tanítóképzésben, a csatolt kimutatás beszél. A könnyebb áttekintés céljából a filmjegyzékek tantárgyak szerint csoportosított filmjeit összegezi. Azt mutatja, hogy egy vidéki tanítóképző a filmállomány-
ból mennyit hasznosít.

A filmjegyzékekben összesen 301 film szerepel. Ez tulajdonké-
pen 297 filmegységet jelent. Egy és ugyanaz a film több tantárgy ke-
retei között is szerepel, ezért a 297-féle filmet 484 esetben használ-
hatják fel. Tanítóképző-intézetekben e 484 lehetőség közül 283 alka-
lommal pergethetünk. Ebben a statisztikában a hit- és erkölcsstan,
a néprajz, a testnevelés ugyanazon filmjei több helyütt is előfor-
dulnak.

Elemezzük a táblázat néhány adatát. Az egy tantárgy keretében
lepergethető filmek maximumát a második osztályos természetrajz
mutatja. Itt az évi 90 órából 34 órán mutatunk be filmeket. A 34
órán 47 film pereg. E tantárgy ismeretközvetítő színezetének a film
teljesen új jelleget ad. Az első osztályos földrajzi óráknak évi száma
90. Filmes csupán 30. Itt 45 filmet pergetünk. Másodsorban a filmes
tanítás bevezetésével a földrajz gazdagodott. A többi tantárgyaknál
a filmes órák száma már gyorsan csökken. Így a III. osztályos vegy-
tanban évi 90 órából már csak 20 filmes órát tudunk tartani. A líceumi
I. oszt. természetrajzi órák között 11 a filmes. A líceum IV. osztályos
természettani óráin 150-es évi óraszám mellett csupán 10 olyan mód-
szeres egység szerepel, melyen filmet is szemléltethetünk. A többi

tantárgyak bemutatott filmjeinek száma évenként a 10-et sem éri el.

Növendékeink az V. osztály elvégzésével 4.500 tanítási órán vesznek részt. Ebből 197 óra filmes. Minden 24-ik órán filmet pergethetünk. Tanításunknak filmmel való megterheléséről nem beszélhetünk; kimutatásunk igazolja, hogy a soktól még nagyon is távol vagyunk. A 197 órás filmoktatásból villanytakarékoság és néhány filléres postaköltség megtakarítása címén csupán egyetlen egyet is elvonni dőreség.

IV. Az oktatófilmek terjedelme a számok tükrében. — Az oktatófilmek keretén belül vannak olyan filmek, amelyek a tananyag egyetlen részletét illusztrálják, pergetési idejük 4—10 perc. Vannak olyanok, melyek nagyobb tanítási egységek anyagát mutatják, pergetési idejük a tanóra nagyobb részét igényli. Végül olyanok, amelyek pergetési ideje az egész órát is kitölti. Gyakorlatunk azt igazolja, hogy a 4—18 perces filmek váltak be a legjobban. A 30 perces újanyagnyújtás 4—18 perces filmeknek biztosítja legideálisabb feldolgozását. Megfelelő helyen a hosszabb lélegzetű filmek is kiváló szolgálatot tesznek. Csak gondosan kell kiválasztanunk, hogy hol és melyiket alkalmazzuk. A következő táblázat azt mutatja, hogy a különböző pergesi idejű filmekből hány darab van.

A filmek pergesi ideje percekben A filmek darabszáma.										Tízperces átlag A filmek db. sz.
		3' 1	4' 2	5' 3	6' 9	7' 11	8' 13	9' 17	10' 14	3—10 perc 70 db.
11' 21	12' 20	13' 30	14' 30	15' 28	16' 20	17' 16	18' 15	19' 8	20' 5	11—20 perc 193 db.
21' 1	22' 9	23' 3	24' 2	25' 5	26' —	27' 1	28' 2	29' 2	30' 2	21—30 perc 27 db.
31' —	32' 2	33' 1	34' —	35' —	36' 1	37' —	38' —	39' —	40' —	31—40 perc 4 db.
41' —	42' —	43' —	44' —	45' 1	46' —	47' —	48' —	49' —	50' —	41—50 perc 1 db.
51' —	52' —	53' —	54' —	55' —	56' —	57' 1	58' —	59' —	60' —	51—60 perc 1 db.

Az új filmek készítése a rövidebb filmek felé halad. Adjuk össze az I—IV. számú filmjegyzékek filmjeinek pergesi idejét külön-külön, és osszuk el a filmek számával: a vetítési idők rövidülnek. A film mindig jobban alkalmazkodik a gyakorlat követelményeihez.

V. A VMK. Oktatófilm Kiren. Hív. közleményei. — Az Oktatófilm Közlemények értékes támogatói filmes törekvéseinknek. Legyen minden intézetben egy szaktanár, akinek a filmes folyóirat „szívügye”. Minden hónapban nézze át az újonnan érkezett számot. Hívja fel szaktársai figyelmét az érdekeltségi köreikbe tartozó cikkekre. Ol-

vasgassuk a folyóiratot minél gyakrabban. Az egyes tárgyak módszeres feldolgozását ismerhetjük meg belőle. Tanmeneteket, óravázlatokat közöl. A filmes nevelés és tanítás minden időszerű problémáját felszínen tartja. Az 1936-ban indult folyóirat füzeteit az igazgató költesse be. Állandó helye a tanári szoba kézikönyvtárában van. Oktalan dolog elszüllyeszteni pl. a fizika, természetrajz, vagy a földrajz szakkönyvtárában.

A filmjegyzékek, *Geszt* L. módszertani tanulmánya, *Zivuska* A. vetítéstechnikai dolgozata, az újabb Okt. Film. Közlemények, a filmrendelő lev. lapok a tanári testület minden tagja által könnyen hozzáférhető helyen legyenek! Az intézetek igazgatói a filmes folyóiratot érkezés után azonnal tétessék a tanári szobába. Az időszerű tanítási tervezeteket sok intézetben csak hónapok múltán olvashatják a kartársak, mert igazgatójuknak az a szokása, hogy minden folyóiratot csak átnézésük után ad ki. Az átnézés pedig néha hónapokra is terjed.

VI. Filmrendelés. — Tanmeneteinket mindig gondosan vizsgáljuk felül, hogy esedékes-e már a film rendelése? Legjobb, ha az igénylendő filmekből határidős naplót állítunk össze. A rendelést az adott mintára írjuk meg. Nyomtasson minden iskola filmigénylő levelezőlapokat. A tanári testület a filmigénylő lapok beadására minden második hét valamelyik hétköznapját jelölje ki. Ha pl. valamelyik tanári testületben minden második hétfőn, vagy kedden stb. adják be az irodába az igényléseket, akkor az igazgató azokat együtt postázhatja. Így a rendelésnél is megtakaríthat néhány fillért. Ha a film állandóan korábban, avagy későn érkezik, jelentsük a Kirendeltségnek. Néha egyes tanárok azzal küldik vissza a filmet, hogy nem rendelték. Valószínű, hogy ugyanannak az intézetnek egy másik tanára kívánta pergetni. A természetrajz, földrajz, néprajz, gazdasági ismeretek, magyar nyelv és irodalom stb. filmjei közül gyakran adódhatnak olyanok, amelyeket több tanár is megrendel.

VII. Tanári értekezlet és a film. — Az iskolák tanári szobáiban és módszeres értekezletein foglalkoznunk kell a filmmel — írja *Szondy György*³ — hogy a filmes oktatás nemcsak mint lehetőség, de mint állandó valóság emelhesse minden iskola tanításának színvonalát. VKM. rendelet is előírja ezt.

A filmes értekezlet menete a következő lehetne: 1. *Geszt* L. munkája alapján ismertesse az oktatófilmek módszeres feldolgozását a legtöbbet pergető tanár. 2. A tanmenetek alapján szaktanárok egyenként olvassák fel a filmes módszeres egységeket és azok filmjeinek címeit. 3. Gyakorolják a vetítés műszaki fogásait, befűzést, indítást, olajozást, a gép karbantartását. A hibákat vitassák meg. Minden filmező tanár vegye kezébe *Zivuska* A. *Az iskolai filmvetítés* c. tanulmányát. 4. Előadó ismertesse az Oktatófilm Közleményeket. Buzdítsa a tanári testület tagjait azok olvasására. 5. A tanári

³ Szondy György, O. K. 1940: 4. sz.

testületek közös munkával gyomlálják ki a filmes tanításból mindazt, ami rossz; együttes erővel keressék a jobb útakat!

VIII. Filmes népoktatás és tanítóképzés. — A népiskolák film-oktatása is fokozatosan kiépül. Éppen ezért tanítóképzőintézeti filmes órákon is csillogjon a tanításművészet minden szépsége. A film szeretetét sugározta tanítványaink lelkébe. Gyakorló népiskoláinkban a tanítójelöltek tanítsanak a filmről is *Kiss József*⁴ *Film-oktatás és tanítóképzés* című tanulmányában hangsúlyozza, hogy a növendékeinket meg kellene tanítani a filmgép kezelésére. Ezt a népiskolai filmes órák és a filmes népművelés is kívánja.

IX. Tanítóképző-intézeti tantárgyak és az oktatófilm. — Mindazok a filmek, melyek a középiskoláknak készültek, a tanítóképzőkben is hasznosíthatók. A 297 film közül 249 a tanítóképzőkben is pereghet. *Hézszer Aurél*⁵ egyik tanulmányában arra utal, hogy szakiskolai filmekre szükség nincs. „A középiskolák felső osztályaira számára alkalmas filmek úgyszólván kivétel nélkül bemutathatók a szakiskolák hasonló korú és képességű növendékei előtt is.” Éppen ezért, amikor a tanítóképző-intézeti filmoktatás különleges igényeit kívánjuk körvonalazni, hiányként csupán olyan filmtémákat említünk meg, amelyek más iskolákban, a népművelésben is hasznosíthatók lennének.

Az ember teste és egészsége című évi 90 órás tantárgyunkhoz mindössze 11 filmünk van: Az alsóbbrendű élőlények és szaporodásuk, A vér keringése, A bélbolyhok működése, Az afrikai álmokör, Tanuljunk meg babanyelven, Olympiai bajnokaink edző gyakorlati, Légoltalom, Röntgen-sugarak, Élő testek Röntgen képei, valamint A tej fontos élelmiszer, Hogyan készül a sajt című filmünk. Ezek közül 7 egészségtani jellegű. A többi csak a kiegészítő szemléltetés eszközeiként került e sorozatba.

Az emberi szervezet rejtett funkcióit egyedül a film tárhatja fel tanulóink előtt. Az egészséges test szervezete és működése jó filmtéma. Az egészséges lakás, ruházat, tisztaság, életmód című nagyobb tárgykörök ugyancsak filmesíthetők lennének. Az elsősegély nyújtás képeit valamennyi között a legjobban nélkülözzük. A szeszívás, dohányzás, tuberkulózis, a káros fertőző betegségek stb. ellen állítsuk sorompóba a filmet. Mutassa meg a pergőgép a jövőendő faluvezetőknek Egészségfalva életét. Filmjeink nagymértékben hozzájárulhatnak ahhoz, hogy tanítványaink számára az egészségtani ismeret ne merev szabály, szótudás, hanem természettudományilag meghatározott étel- és életmódszabályozó ismeret legyen. A tanítóképzők, a polgáriskolák, gimnáziumok egyaránt kívánják az emberi szervezet működését feltáró, egészséges életmódot ismertető filmeknek az elkészítését. Az óvónőképző-intézetek is várják ezeket. Életrehívásukat sokan kérik, javasolják, sürgetik.⁶

⁴ Kiss J. Okt. Film. Közl. 1937: 1—2. sz.

⁵ Hézszer Aurél, O. K. 1936: 4—6.

⁶ Deák Gyula, O. K. 1937 : 38, Perjéssy Kálmán, O. K. 1937 : 64,

A *nevelési ismeretek* tanításához pedagógiai jellegű filmsorozatot elkészítését Kiss József⁷ javasolja először. *Filmoktatás és tanítóképzés* című tanulmányában írja: „Kíváncsnak tartanám mintaszerű egy-két s több tanítós iskolák életének a bemutatását, a külföld nagyszerű iskolái közül néhánynak a szemléltetését. Új iskolák (Montessori, Dewey, Agazzi, angol kerti iskolák) berendezésének, foglalkozásának, az óvónőképző-intézetek számára mintaszerűen berendezett ovodák, gyermekmenhelyek, játszó otthonok berendezésének és munkájának filmfelvételeit.” stb. Az ügyesen pergetett pedagógiai filmképek nemes és értékes pedagógiai életútaknak lehetnének elindítói.

A *mindennapi kérdések* c. tantárgycsoport anyaga heti 1 órában kerül feldolgozásra. Eredményesen lehetne beiktatni ez órák munkamenetébe az u. n. nevelő filmeket. Ilyenek eddigelé még nem készültek. Megteremtésüket irodalmi síkon is többen sürgetik. E nevelőképeket a közép- és középfokú iskolák az osztályfőnöki órán mutatnák be.

A *mezőgazdasági ismeretek* összes óraszama 240. A polgári iskolákban 120. Erősen antropocentrikus a természetismeretek tanítása a gimnáziumok alsó osztályaiban is. Sok bennök a gazdaságtan. Itt is jól beiktathatók lennének a gazdaságtani jellegű filmek, ha egyáltalán volnának.

Az elemi iskoláknak, a népművelésnek, a gazdasági közép- és szakiskoláknak egyaránt égető problémája a mezőgazdasági jellegű pergőképek megteremtése. Filmre dolgozható tételek a sok közül: a föld megmunkálása, trágyázás, vetés, vetés-ápolás, takarmánytermelés, rét- és legelőgazdálkodás, a vetésforgó stb. Bemutathatná a film azt is, hogy a különböző talajtípusok minő termelési rendet kívánnak. A homoki szőlőtermelés, a homoki gyümölcs szép filmfelvételeit nagy érdeklődés kísérné. Jó film témák a konyhakert, a gyümölcsös gondozása, szőlőművelés, gabonatermesztés. Filmképekkel szemléltethetjük legtökéletesebben gazdasági növényeink betegségeit és az ellenük való védekezést. Hasznos lenne legfontosabb ipari, kereskedelmi, mézelo, gyógy-, stb. növényeink életének, termesztésének, értékesítésének a bemutatása is. Filmeket kellene készíteni állattenyésztésünk tanításához. Filmesítendő: ló-, disznó-, szarvasmarhatenyésztés, méhészkedés, nyúltartás stb.

E kiragadott példákkal a problémák sokaságát szerettem volna megnyitni. A föld nemzeti jólétünk, anyagi függetlenségünk, jövő fejlődésünk alapja. Gazdasági oktatófilmjeink a több kenyeret adó tanításunk lennének értékes eszközei. Filmes mezőgazdasági oktatásunk megteremtéséért folyóiratunk hasábjain is igen sokan sikra szálltak.⁸ Ez érthető is.

Kuchárik József, O. K. 1940 : 293, 1941 : 115, Szemes Gábor, O. K. 1939 : 133, 1940 : 11, 1941 : 33.

⁷ Kiss József, Okt. Közl. 1937: 1—2. sz.

⁸ Deák Gy., Okt. Közl. 1937 : 38, Kaza L., Okt. Közl. 1937 : 118, Hor-

Kézimunkaoktatásunk és a film. Heti 2-2 órában négy osztályban tanítjuk. Oktatófilmjeink közül itt többet is jól tudunk hasznosítani. Az I. oszt. anyaga során kerülnek pergetésre: Űrnapja Mezőkövesden, Mézeskalács, Tápéi gyékényszövés, Házi ipar a svájci Alpokban c. filmek. Jó lenne a cirok, háncs, fűz megmunkálásának a bemutatása is. Egy-egy vidék fejlett háziiparának az érzékeltetése sok tanító-nevelő gondolatnak lehetne szülője. Líceumi Tanterv és Utasításunk kívánja a népművészeti és iparművészeti alkotásoknak a szemléltetését is. Erre kevés lehetőség van. Az oktatófilm itt sokat segíthetne. Bemutathatna fonalas munkákat, szövést, fonást, himzést, különféle csipkéket. A fehérhímzés, írásos, szöttes, keresztzemes mindenféle filmen is érzékeltethető.⁹ A különféle népviseleti formákat, a magyar úri himzést és viseletet élettelen telítetten csak a film szemléltetheti. Ezek az anyagok szaktanároknak, különösen fiúiskolákban nem állnak rendelkezésükre. Gyűjtögetésük lehetetlen, reprodukciók összeszedése silány és értéktelen.

A II. oszt. kézimunka-anyagával kapcsolatban kerülnek pergetésre: Kalotaszegi népművészet, Az anyag feldolgozása, Művészi zománc, A carrarai márvány c. filmek. A magyar nép- és iparművészeti alkotásoknak egy csoportját ebben az osztályban is be kellene mutatni. Egy cserepesmesterhez még csak elviheti a tanár tanítványait. Tanterv és Utasításunk azonban tovább megy, azt kívánja, hogy szemléltesse pl. a herendi, pécsi, zsolnai, meissenai, wienai stb. porcellánokat, erdélyi, szarvasi, mezőtúri, dunántúli stb. mázasedényeket. Ennek lehetősége a nullával egyenlő. Csak szavakkal nem lehet ezt elintézni. Kicsiny képecskékben hiába mutogatjuk tanítványaink seregének, a harmadik-negyedik padból azt már úgysem látják. Ha kézzől-kézre adjuk, köröztetjük a padok között, akkor a negyedik, ötödik már nem tudja, hogy mit is lásson rajta. Itt a film jöhetne segítségünkre.

A III. oszt. kézimunka-tanítása során bemutatjuk: A kádár-mester, Teknővájó cigányok, Kőfaragás, Hogyan készül a bronzszobor c. pergőképeket. Ebben az osztályban folytatólagosan kerülne sor a népies faragott famunkák, gazdasági, háztartási, használati eszközök szemlélet útján megismertetésére. Nem állanak ezek se a tanár rendelkezésére. A díszített, festett, faragott bútorokat nem mutathatjuk be, éppen így nagyon vérszegény a ház- és temetőművészet szemléltetésének a lehetősége is. A legjobb esetben — ismétlem, képre vagyunk utalva, ha ugyan ezekkel is rendelkezünk.

A IV. oszt. kézimunkaóráin lepergethetjük: Hogyan készül az acél, a drót és a drótárú c. filmeket. Nem kapcsolódnak ugyan ezek egész szorosan az anyagunkhoz, de a tanulóknak képet adnak a kézimunkaórákon is használatos anyagok gyári megmunkálásáról. A népművészeti, iparművészeti és ipari munkák ismertetésének erre az

váth K., Okt. Közl. 1936 : 24, 1937 : 71, Szemes G., Okt. Közl. 1941 : 30., 1942 : 42—43.

⁹ Líc. Tanterv és Ut.

osztályra jutó anyaga: a magyar vas-, ötvösmunkák, bőr-, üvegdiszítő művészet, szőnyegszövés szemléltetése; a magyar otthon, a magyar szoba kialakításának módja stb. a filmre való feldolgozást kívánják.

Az ember teste és egészsége, a nevelési ismeretek, a gazdaságtan és a kézimunka tanítása a tanítóképző-intézetek szakiskolai jellegéhez tartozik. E címek fejtegetésekor inkább szükségleteket tettem szóvá, de rá kívántam mutatni arra is, hogy már meglévő filmjeinket szakiskolai keretben is kitűnően hasznosíthatjuk.

A tanítóképzés munkájának tengelyében a pedagógiai szaktárgyak mellett a nemzeti tantárgyak csoportja van. A nemzeti tantárgyak tanításában különösen sokat tehet a film.

Természetismeretek és az oktatófilm. Növénytan az I. oszt. heti 3 órás tantárgya. Az őszi időszak virágos növényeinek tanításakor mutatjuk be Makó és a makói hagyma c. filmünket. A sejt- és szövetani, valamint élettani ismeretek nagyobb tárgyköreinek tárgyalásakor: A plazma mozgása, A szemérmes mimóza, Rovarevő növények, A növények ingermozgásai, A virágníylás csodái c. filmek peregnék. A növényrendszertan tárgyalásakor: A protisták mozgása, Alsóbbrendű élőlények és szaporodásuk c. képeket vetítjük. A növényföldrajzi ismeretek feldolgozásakor jól értékesíthetők: Forró-égövi erdő, Rizstermelés, A japáni tea filmjei. A növényvilág és az ember viszonyának elemzésekor szemléltessük: Szénéégetés, Kádár-mester, Tápéi gyékényszövés filmfelvételeit.

A növénytani oktatófilmek bemutatásakor a mikroszkópi és más egyéb szemléltetésekről a lehetőségig gondoskodjunk. A mikroszkópikus nagyításokat, a felvételezés gyakorlati keresztülvitelét, mozgások gyorsított filmfelvételeinek a módját stb. értessük meg a tanulókkal. Így közelebb viisszük őket a valós természetismerethez. A növénytani oktatófilmek módszeres felhasználását külön tanulmányok is tárgyalják.

Állattan a II. oszt. heti 3 órás tárgya. Korszrű oktatásának alapelve: környezettanulmányozás, életműködés-, típus-tanítás. Filmjeink a tanítandó állatokat eredeti ielőhelyeiken, a maguk sajátos környezetében varázsolják elénk. Módot adnak arra, hogy tanulóink megismerjék azok életmódját, meglássák a tarózkodási hely, az életmód és a szervezet közötti bámulatos összefüggéseket.

Az élettér és az életközösség között fennálló szoros kapcsolatot csak a film szemléltetheti. Az időhöz és térhez kötött életműködések pillanatfelvételek sokaságával csak a film hozhatja a tanterembe. Az állattan oktatásának teljesen új színezetet adott a film. Gazdagabbá, szebbé, eredményesebbé tette. 34 filmes órát is tarhatunk.

Az egyes nagyobb tárgykörök keretében az alábbi filmeket pergethetjük. Az emlősök tárgyalásakor: A höröcsög, Kérődzés, Vad-disznó, Agancsos kérődzők, Denevérek, Sündisznó, Röntgen sugarak, Élő testek Röntgen képei c. filmeket. A madarak ismertetésekor: Kis kakuk, Baglyok I—II., Baglyok és kányák, Gólya, Bibic c.

filmeket vetítjük. Csúszómászók, kételtűek, halak tanításakor: A csendes-óceán egy elhagyott szigetén, Az óriás teknős, A béka fejlődése címűekben gyönyörködnek a tanulók. Az ízeltlábuak feldolgozásakor: A hangya, Hernyók és bábok, Selyemhernyótenyésztés, Kétszárnyú rovarok, Vízi ízeltlábuak életéből, A Tisza élete, Szitakötő, Bolharák filmjei a szemléltetés kitűnő eszközei. A puhatestűek, tüskebőrűek, tömlősök és véglények nagyobb tárgykörének tárgyalásához: A polip, Kagyló és táplálkozása, Gyöngykagyló, Tömlősbélű állatok, Protisták mozgása, Alsóbbrendű élőlények és szaporodásuk c. képek nélkülözhetetlenek. Az állatföldrajz tanításának szerves tartozéka: A madarak szigetén, Hód, Hogyan fogják az elefántot, Tigrisvadászat elefánton, Indiai majmok, Óriáskígyók, Óriáskígyó és a leopárd élethalál-harca, Új- és óvilági majmok, Fókák, Kobra és pytonfogás, Afrikai szavannák nagy vadjai, Mimikri című filmek beiktatása. Az állatok szervezete, származása, állatvédelem nagyobb módszeres egységeihez használjuk fel: Mit esznek az állatok? A bélbolyhok működése, Harc a létért, Régi módi állataink, Anyaszeretet az állatvilágban című filmjeinket.

Vegyí ismeretek a lic. III. oszt. heti 3 órás tárgya. A film itt is kitűnő segítője munkánknak. Az általános rész c. nagyobb fejezettel kapcsolatban pergetjük: A víz körútja, A gázok kinetikus elmélete című filmet. A nem fémek és vegyületeinek feldolgozásához: Kénsav és szulfátok gyártása, Jéggyártás, Szénégetés c. filmeket iktassuk be. A fémek és vegyületeik nagy köréhez tartoznak: A marosújvári sóbányászat, Mecsek, Carrarai márvány című oktatófilmek. A fémek megismertetéséhez elengedhetetlenül szükséges bányák, gyárak életét világítják meg: A vas és az acél, Hogyan készül az acél, a drót?, Nagybányai ólombányászat, Délafrikai Unió, Aranybányászat pergőképei. A kovássav sói, a szilikátok c. fejezetekhez sok ismeretet ad: Az anyag feldolgozása, és Az üveggyártás c. filmünk. A közetek tárgyalásakor: A balatonvidéki vulkánok, Egy jávai vulkán kitörése, A halápi bazaltbánya, A Magas Tauern gleccs-csertavai c. filmeket vetítsük. A szerves vegyületek feldolgozásának filmképei: A petróleum, Hogyan lesz az árpából maláta, Sörgyártás, Pezsgőgyártás, Ecetgyártás, Sütőipar, Bőrgyártás és végül hogyan készül az újság. A vegyi ismeretek tanításakor a filmpertetést más szemléltetési módzatokkal, tanulókísérletekkel is kapcsoljuk össze.

Természettani ismeretek a IV. oszt.-ban heti 5 óra. A film itt is jól használható. Bemutatásra kerülnek: Eötvös ingája, Egyszerű gépek, A víz energiájának felhasználása, A levegő ellenállása, Hullámmozgás, Jéggyártás, A robbanó motor, Izzólámpagyártás, Röntgensugarak, Élő testek Röntgen képei című filmek. Nem tartoznak szorosan a tantervi anyaghoz, de lepergethetők: Hogyan készül az acél, drót, drótárú, Bádog, Hidpilléripítés, Graf Zeppelin léghajó c. filmek is. A gázok kinetikus elmélete és a Brown-féle mozgás filmjét csak a jobb képességű osztály érti meg teljesen. Fizikai vonatkozású ugyan, de mégis inkább a testtan, a lélektan és a rajz óráin vetítendő: Optikai csalódások c. filmünk.

X. A magyar oktatófilm hódító útja. — Filmoktatásunk magyar munka árán, magyar talajon termett. Megbecsülés és elismerés kíséri széles e világon. A tanulók értelméhez mért, a módszeres egy-
ségekhez tervszerűen beiktatható filmtípusokat Európa iskolarend-
jében elsőnek teremttük meg. A sikerek sorozata követte törekvé-
sünket. Több filmünk a római nemzetközi kiállításon hirdette a ma-
gyar munka diadalát. Anglia, USA, New-Zeeland hivatalos és fél-
hivatalos kiküldöttjei filmes oktatásunk felé fordultak. Ellenségeink
írták rólunk: bámulatos, hogy egy kis nép micsoda erőfeszítésekre
képes, ha az elvekben a megegyezés megtörtént. Holland, német,
belga tanulmányozói voltak az Oktatófilm Kirendeltségnek. Teljes
ügyvitelét elkérte lemásolásra a belga állam. Megtekintették a fil-
mes tanítás és nevelés magyar műhelyét a svédek és a belgák is.
Hollandia 50 filmtekercset kért tanulmányozásra. A bolgár közokt.
minisztérium 70 filmet vett. át.

Itthon minden rendű-rangú iskola megnyitotta a film előtt ka-
puit. Értékeit leggazdagabban a népoktatásnak és a népművelésnek
ontja. Hatása, eredménye itt felmérhetetlen. De tudományos érdemei
is vannak. A József Nádor Gazdaságtudományi Egyetem, a Magyar
Rovartani Társaság, a Magy. Földrajzi Társaság, a Term. Tud. Társ.
Növénytani Szakosztálya keretében is hódítottak a középiskolák
lepergetett filmjei.

A nevelésnek, a korszerű oktatásnak a film mindjobban elismert
fegyvere lesz. A közokt. minisztériumnak legújabb ügy- és szerve-
zeti beosztásával az oktatófilm-ügyek a művészeti csoporttól a nem-
zetnevelési csoportba kerültek. Hivatalos elismerése ez annak, hogy
mindenféle tanításban és nevelésben az oktatófilmre jövő vár.

Szemes Gábor.

A beutazó tanulók életsorsa a nevelői gondolkodás tükrében.

Az elmúlt tél a maga hóviharaival, zordonságával és közlekedési
zavaraival ismét felhívta a figyelmet a beutazó tanulók életsorsára. A
tanulóknak távolról való beutazását az oktatók kezdettől fogva ag-
godalommal szemlélték. A tél folyamán nagyon világosan beigazo-
lódott, hogy ez a mind általánosabbá, gyakoribbá váló jelenség
megbontja a nevelői munka egységét, szétzilálja a nevelői hatáso-
kat s komolyan és mind veszedelmesebben fenyegeti a nevelés folya-
matát mind testi, mind értelmi, s mind erkölcsi tekintetben. Felve-
tődött a sürgető kérdés, hogyan kellene segíteni mintegy 200.000 be-
utazó tanuló sorsán, hogy kellene kiküszöbölni az alsó- és közép-
fokú iskolai nevelésünket annyira fenyegető veszélyt?

Különösen bennünket, tanítóképző-intézeti tanárokat érint köze-
lebről ez a jelenség, hisz tanítóképzés, mint hivatásravaló előkészít-
és a nevelésen fordul meg elsősorban. Itt pedig éppen a nevelést

fenyegeti a komoly veszély. A beutazással kiesik a nevelői hatás fókuszából a növendék, s mindennap újra kell fölmelegednie hivatástudatában. Soraimmal szeretném föl hívni kartársaim figyelmét erre az igen bonyolult kérdésre, hogy mások is gondolkozzanak rajta s keressék a megnyugtató megoldást. A probléma ugyanis nem egyszerű, sőt azt mondhatnám, hogy sokkal nagyobb jelentőségű, mint ahogy azt általában gondolják.

Általában „bejáróknak” nevezik azokat a tanulókat, akik egy-egy iskola 3—50 km-es sugarú környékéről valamilyen közlekedési eszközzel közelítik meg naponként az iskolát. A „bejáró tanuló” megjelölés helyett találóbbrak tartom a „beutazó tanuló” elnevezést, az utazás ugyanis — történjék bár vasúton, autóbuszon, villamoson, kocsin vagy kerékpáron, sőt még gyalog is, — jobban kifejezi a nagyobb távolságot. Már pedig mi éppen ezt a körülményt akarjuk kifejezni. A „bejáró tanuló” elnevezést különben is az iskola székhelyén és nem internátusban lakó tanulók megjelölésére kell fenntartani. Ezzel a különbségtevással elkerülhetők azok a zavarok, amelyek néhány intézeti évkönyvben még ma is megtalálhatók.

A beutazó tanuló típusa nem régi alakja a magyar iskolának. (Itt nem beszélek arról a sok ezer népiskolás kismagyrarról, akik néha 4-5 kilométereket tesznek meg naponta a művelődés tanyai mentsváráig.) Ha akadt is egy-egy, alig tudott róla még az iskola vezetősége is, hiszen a tanulók szociális viszonyai iránt, mint általában a szociális kérdések iránt, nemzeti életünk boldog önfeledtségében alig érdeklődött valaki. A beutazó tanulók őseit inkább a középkor vándorló diákjaiban (scholarok) kell látnunk, akiknek szellemi arcultában a művelődési vágy volt a legerőteljesebb szín. A beutazó tanulóink jobbjaiban most is megvan a művelődésnek ez a csodálatos vágya, amely sokszor egészen rendkívüli teljesítményekre készíteti őket. Sajnos, még többen vannak olyanok, akiknél ezt a művelődési vágyat alig lehet megtalálni, akiket egészen más erők vetettek a beutazó tanulók sorába s akik inkább a „scholares vagantes”-ekhez hasonlítanak, mert mint hajdan azok, most ők jelentenek komoly veszélyt az iskola nevelői munkájában.

Ha most azt keressük, hogy milyen okok alakították ki a diák-társadalom e legújabb típusát, szinte azt mondhatnám osztályát, legelsőbbben a már említett művelődési vágyat, kulturális törekvést, a tudás és nemesedés vágyát kell megemlítenem, amely mindenkor tiszteletreméltó és elismerő motivuma a beutazó tanuló elhatározásának. Ezt a vágyat, amely sajnos olyan ritka jelensége a tömegnek, meg kell becsülnünk, megvalósulását elő kell segítenünk. Éppen ezen a vágyon át tudjuk az igazi népi magyarság legjobbait, legértékesebbjeit kiválasztani, a nemzetszolgálat legmegfelelőbb helyeire odaállítani. Ebből a szempontból — mint jobb híján való megoldást — egyenesen kívánatosnak kell minősíteni a beutazást, mert így olyan értékeket sikerül a nemzeti közösség számára bekapcsolni, akik előtt eddig zárva volt az intézményes művelődés minden magasabb lehetőségé. Ha a magyar parasztság legjobbjai ezzel a — hangsúlyozom —

szükségmegoldással végre tömegesen fel tudnának jutni a középosztályba s azt tözsgyökeres magyarságukkal még vérségileg is magyarabbá tudnák tenni, a beutazásban, sok veszélye és hibája mellett is, nagy jótéteményt kellene látnunk. Természetesen az lenne az igazi megoldás, ha ezeket az értékeket semmi veszélynek nem kellene ki-tennünk. Meg kell azonban jegyezni, hogy fent arról a művelődési vágyról szóltam, amely nemcsak vágy, hanem komoly tehetség és képesség is a művelődésre, amelynek a vágy csak lendítője, erős serkentője.

A beutazók számának állandó növekedését másodsorban, de alapjában véve a legjobban, a társadalmi aszcendizmus, a társadalmi felfelé törekvés magyarázza. Minden eszközzel törekedni, küzdeni a lenézett paraszti sorból a magasabb társadalmi osztályok felé. A képesítés, a diploma mindenáron való megszerzésének a vágya az, amely mozgatója a legtöbb beutazó növendék elhatározásának. Nem is volna baj, ha ez a vágy tehetséggel, rátermettséggel párosulna. Sajnos, legtöbbször azonban az értéktelenséggel, a szellemi szegénységgel jár együtt, mert a tehetetlenség nem szokott önmagára eszmélni. Ilyen esetben a beutazás csak káros, mert a könnyebb fajsúlyúak fölfelé jutásának lehetőséget biztosít. Persze, a legfőbb hiba itt az, hogy a paraszti sors műveltség és öntudat, kellő megbecsülés és értékelés nélkül való nehéz sors, s így nem ok nélküli a földtől való menekülés vágya. Viszont egészen természetes, hogy az iskola nem nézheti jó szemmel ezt a törekvést, amely végül is szellemi értéktelenedésre vezet. Föl kell számolnunk azt a liberális tanítást még a nevelésben is, hogy mindenkinek joga van oda kerülni, ahová szeretne. Itt minden jog forrásául a tehetséget, az erkölcsi minőséget kell tekinteni. Az iskolának nemzetnevelői hivatását nemcsak pozitív, hanem negatív irányban is teljesítenie kell, amikor az értéket elválasztja az értéktelentől. E pontnál szomorúan kell megállapítani a tanítóképző-intézeti tanárságnak azt a fájdalmas tényt, hogy a líceumot jóval gyöngébb tanulószereg látogatja, mint a régi tanítóképzőt. Tehetséget pedig még a leggondosabb nevelői eljárás mellett is csak kifejleszteni lehet, de teremteni nem.

A beutazás motivumainak keresésében külön kell megemlékezni azokról a tisztviselő-szülőkről, akik kint a „végeken” teljesítik szolgálatukat, s szerény jövedelmük nem engedi vagy legalább is nem engedte meg a közelmúltban az internátusok igénybevételét gyermekeik számára. Így kényszerült sok tisztviselő-szülő, sokszor jobb belátása ellenére is, a beutazást választani gyermeke taníttatása végett. Az új családi pótlékrendszerrel, amely végre helyesen értékeli a magyar jövő legerősebb alapját: a gyermeket s jelzi általában az emberi élet értékelésének vonalát, bizonyosan jótékonyan érezteti hatását ezen a téren is. Egy előítélettel azonban a tisztviselő-szülőnek is le kellene számolni: nem dől össze a világ, ha gyermeke nem lép feltétlenül örökébe, hanem esetleg az iparban vagy kereskedelembe helyezkedik el. Tudom, ehhez új társadalmi szemlélet, új öntudat szükséges, de mintha e téren jó irányban haladnánk.

Nemcsak a tisztviselőkre korlátozva, hanem általánosan is a beutazás gyakorlatának kialakulásában jelentős része van a szociális körülmények romlásának. A nehéz életsors, az anyagi eszközök hiánya késztet nagyon sok családot arra, hogy a gyermektanítványnak ezt az igen küzdelmes és veszélyes módját válassza. Szinte nyomon lehet követni a gazdasági helyzet romlásával párhuzamosan a beutazó növendékek számának emelkedését. Intézetünkben is csak akkor jelentkezik a beutazó növendékek első fecskéi, amikor a fokozódó gazdasági nehézségek komoly gondok elé állítják az étellel nehezen küzdő szülőket. Ez a motívum, ismét elismerendő, de itt csak abban az esetben, ha a növendék tehetséges, jó tanuló, szorgalmas.

A szokásnak, a gyakorlatnak is nagy szerepe van a beutazó növendékek számának emelkedésében. Régebben a szülők el sem tudták képzelni a tanulásnak ezt a módját, ma pedig — miután a gyakorlat szokássá, közismertté tette, szinte szentesítette, még olyanok is ehhez a megoldáshoz folyamodtak, akik meg tudnának birkózni a taníttatás anyagi gondjaival. Sajnos, itt az anyagiasság, a rút önzés jelentkezik a szülők elhatározásában, ami szellemi fejletlenségüket, nevelői gondolkodásuk teljes hiányát mutatja. Inkább hajlandók veszélyeztetni gyermekük testi-lelki fejlődését, csak hogy a ládafiában több maradjon. Ennek a kapitalizmusnak a nevelésben sincs helye, éppen ezért ez az indoklása a beutazásnak végkép elfogadhatatlan.

A beutazás fent ismertetett motívumainak legfontosabb feltétele a közlekedési eszközök tökéletesítése és olcsóbbá tétele volt. A MÁV a 93.7 %-os havi tanuló-bérletjegyrendszerével nagymérvű szociális gondolkodásáról tett bizonyosságot. Jó volna, ha a szociális gondolkodás még további nevelői jelleget is öltene a tanuló-kocsik, várótermek helyes beállításával, berendezésével. Sajnos, a háborús viszonyok itt igen károsan éreztetik hatásukat.

Hogy milyen méreteket öltött ez a jelenség, idézem Veress G. *A bejáró tanulók tanulmányi és nevelési kérdései* c. értekezésének néhány adatát. Az 1937-38. isk. évben a székesfehérvári tankerületben az elemi iskolákba messzebből bejáró és középiskolákba beutazó tanulók száma 19.307 volt. Veress G. ezen az alapon az ország beutazó tanulói számát 160—200.000 becsüli. A területgyarapodásokkal ez a szám akár 200—230.000-re is tehető. Bennünket itt főként a középiskolai beutazó tanulók érdekelnek elsősorban, bár minden együttérzésünk azoké a kicsi magyaroké, akik alig látszva ki a puszták végtelennek tűnő horizontjából, 6—8—10 km-eket gyalognak napjában az iskoláért. Az 1940. statisztikai zsebkönyv tanúsága szerint 1938-39.-i iskolai évben az összes középfokú iskolák tanulóiinak száma 284.372 volt. Ez a szám a különböző területgyarapodásokkal akár 350.000-re is tehető. Ha csak 15 %-át vesszük a beutazók számának, akkor is legalább 50.000 beutazó tanulót kell számítanunk. Ez a hatalmas szám kellőképpen igazolja a beutazó tanulók ügyének nem mindennapi kérdését.

Az alábbiakban néhány adatot közlök a nyíregyházi középfokú általános és középfokú szakiskolák beutazóiról. Színes, mozgalmas

kép tárul a szemlélő szemei elé, ha a reggeli órákban a vasútállomás felé vezet az útja. 10-től 18, 20 éves korig fiuk-lányok kisebb-nagyobb csoportokban, fűrtökben özönlenek elő aktatáskákkal, élelmiszercsomagokkal, termoszokkal felszerelve. Rövid, türelmetlen rendeződés után fázósan, gyors menetben megindulnak a karavánok az egyes intézetek felé. Ez így megy, ha esik, ha fúj minden nap. Ha senki nem utazna a Nyíregyházára befutó vonalakon, csak a diákság, akkor is élénk forgalmat kellene konstatálni. Az 1940-41-i iskolai évben az intézeti évkönyvek tanúsága szerint 683 tanuló utazott be. Ugyanakkor a nyíregyházi tanintézetek növendékeinek összlétszáma 2964 volt. Ezek szerint a beutazó tanulók száma százalékosan 23.3 %. A beutazó tanulók sorsa nyíregyházi vonatkozásban is súlyos nevelési kérdés. Végignéztam a rendelkezésemre álló tanító- és tanítónőképző-intézetek és líceumok évkönyveit. Ezekben a következő idevonatkozó adatokat találtam: beutazók száma állami képzőkben: Baja 7, Budapest XII. 27, u. itt német líceum 4, Jászberény-, Kiskunfélegyháza 25, Kőszeg 65, Léva 23, Munkács 72, Nyíregyháza 67, Pápa 10; felekezeti képzőkben: Bpest VIII. izr. 4, Debrecen ref. 26, Eger rk., Győr kir. kat. 39, Kalocsa rk. 1, Miskolc ev. 63, Nagykőrös ref. 3, Pécs rk. 8, Sárospatak ref. 16, Sopron ev. 20, Szeged kir. kat., Ungvár gör. kat. 49; állami tanítónőképzőkben Bpest II. 18, Bpest VII. 137, Cinkota 11, Győr 13; felekezetiekben: Baja rk. 67, Bpest II. rk. 42, Bpest IV. rk. 34, Bpest IX. rk. 26, Debrecen rk. 24, Debrecen ref. 26, Dombóvár rk. 22, Eger rk. 1, Esztergom rk. 36, Győr rk. 31, Kassa rk. 10, Kecskemét ref. 3, Kisvárdá rk. 52, Nyíregyháza ref. 37, Sopron (Orsolya) rk. ó, Szarvas ev. 6, Szeged rk. 18, Székesfehérvár rk. 25, Veszprém rk. 21. Nagy kár, hogy miután nem küldte meg minden intézet évkönyvét intézetünknek, nem tudtam teljes képet nyújtani a líceumi és tanítónőképző-intézeti beutazó tanulókról. Ilyen hiányosan is hatalmas szám kerekedik ki: 1175. Becslésem szerint a líceumi és tanítónőképző-intézeti beutazó tanulók legalább 15 %-át adják az összlétszámnak. Bizony ez koránt sem elhanyagolandó ügy, ez bizonyos mértékben a jövőbe is belejátszik.

Hogy miként emelkedett intézetünk beutazó tanulóinak száma, azt az alábbiakban mutatom be. Az állandó emelkedés vigasztalan képet anticipál a jövőre vonatkozólag is. Intézetünkben 1930. szeptemberéig nem volt beutazó tanuló. Azóta a következőképpen emelkedett a számuk:

1930-31. isk. évben	2,	1936-37. isk. évben	21,
1931-32. „	9,	1937-38. „	17,
1932-33. „	10,	1938-39. „	31,
1933-34. „	14,	1939-40. „	48,
1934-35. „	16,	1940-41. „	67,
1935-36. „	19,	1941-42. „	79,

Ma tehát 79 beutazó tanulónk van, ami a 202-es intézeti létszámunk 39 %-a. Így intézetünk a nyíregyházi iskolák beutazó

átlagához viszonyítva messze az élen áll. Ennek egyszerű oka pedig az, hogy a legszegényebb növendékek hozzánk járnak. Különösen a liceumi osztályok benépesítésében volt és van nagy szerepe a beutazó tanulóknak. Ez bizonyos mértékben azt is magyarázza, hogy miért olyan hangos a panasz a liceumi tanulók értelmi és erkölcsi színvonalával kapcsolatban. Érdekes, hogy a beutazók száma a magasabb osztályokban állandóan csökken. Intézetünk I. o.-ban 27 (55 %), a II. o.-ban 19 (42 %), a III. o.-ban 14 (35 %), a IV. o.-ban 11 (27 %) és az V. o.-ban 8 (28 %) beutazó volt. Oka talán abban van, hogy legelőbb a beutazó növendékek maradoznak le ebben a szellemi erejüknek meg nem felelő nagy küzdelemben.

Beutazóink majdnem teljes egészében vonaton utaznak be, csupán két növendék jön kerékpáron. Ez azonban legkevesebbé sem jelenti azt, hogy a gyaloglást nem ismerik, hiszen igen sok növendék a legközelebbi vasútállomásig hosszú kilométereket kénytelen gyalogolni. Van 3 növendékünk, akik csak 6 kilométeres kerékpározás után érik el a vonatot. Rossz még csak rá gondolni is, hogy ezek a szerencsétlenek zuhogó esőben, szélben, hóban, sokszor 15—20 fokban hidegben is kénytelenek felülni a kerékpárra, amivel éjszakának idején többször baj is történik. Növendégeink 7 vonalról közelítik meg Nyíregyházát:

I. mátészalkai (balkányi) szernyvasúttal	28 növ.-kel,
II. szerencsi	12 „
III. debreceni	10 „
IV. vásárosnaményi	7 „
V. ungvári	6 „
VI. tiszapolgári	5 „
VII. nyírvidéki kisvasúttal	10 „

A beutazók nemcsak számszerint mutatnak emelkedést, hanem állandóan növekszik annak a körnek sugara is, ahonnan ezek a tanulók elindulnak. Kezdetben csak 10—15 km-es körzetből jöttek, ma már 50—56 km-nyire eső helységekből is vannak vállalkozók. Ez pedig időben 1 1/2 órát, illetve ennek a kétszeresét is jelenti, ha a vonatkésést nem vesszük figyelembe. Ma már négy vármegye 33 nyírségi községe küldi el naponta fiait csak a mi intézetünkbe. Ezek a községek a beutazó tanulók számának feltüntetésével a következők: Baktalórántháza 1, Balkány 1, Besenyőd 2, Biri 1, Buj 3, Érpatak 3, Gáva 1, Hajdunánás 1, Hajduhadháza 1, Ibrány 1, Kállósemjén 3, Kemece 3, Kisléta 1, Kisvárd 2, Kótaj 3, Levelek 1, Mátészalka 4, Nagyhalász 1, Nyírkálló 4, Napkor 2, Nagyszállás (tanya) 1, Nyírbátor 7, Nyírcsászári 4, Nyírpazony 1, Nyírvasvári 3, Sóstóhegy 2, Tarcal 5, Tiszaeszlár 2, Tiszalök 1, Tiszapolgár 1, Tokaj 7, Újfehértó 5, Vencsellő 1.

Beutazó tanulóink nehéz, küzdelmes sorsát életük legelemibb szükségletére vonatkozó néhány adattal szeretném szemléletessé tenni. Hiszen a nevelőnek világosan kell látnia azokat a szociológiai

jelenségeket is, amelyek belevetítik árnyékukat vagy fényüket a növendékek alakuló életébe. Ezeknek számbavétele igen sokszor ad feleletet az elmaradt eredmény „miért”-je után tudakozódó kérdésre. Ezeken az adatokon a pusztá emberi élet, a testi fejlődés szemszögén is meditálhatunk.

A beutazó növendékeink mindennapos küzdelme a reggeli felkeléssel kezdődik. Amikor az internátusiak és az iskola székhelyén lakó tanulók még édesálmukat alusszák, a beutazók serege nyugtalanul várja az ébresztő óra csengését, gyorsan öltözködik, nagy hirtelen bekapja reggelijét és már gyalogol ki az állomásra, hogy $\frac{1}{2}$, 1, vagy $1\frac{1}{2}$ órai dőcögés után a még sötét reggelen bejusson az iskolába. Szomorúan érdekes növendékeink reggeli felkelésének idejét nézni. A beutazók közül 1 növendék már 3.45'-kor kénytelen felkelni, 4 h-kor 4 növ. kel, 2 növ. 4.15'-kor, 7 növ. 4.30'-kor, 7 növ. 4.45'-kor, 18 növ. 5 h-kor, 15 növ. 5.15'-kor, 19 növ. 5.30'-kor, 3 növ. 5.45'-kor és csak 5 növ. kel 6 h-kor. A fiatal szervezetnek ilyen korai gyötrése semmiképpen sem kívánatos.

Ha fentiek mellett figyelembe vesszük azt is, hogy a beutazó tanulóink közül 21 h-kor 22-en, 21.15'-kor 1, 21.30'-kor 2-en, 21.45'-kor 1, 22 h-kor 18, 22.15'-kor 11-en, 22.30'-kor 10-en, 22.45'-kor 9, 23 h-kor 5-en fekszenek le, megdőbbenve kérdezhetjük: mennyit pihenhet akkor a fejlődő, ifjú szervezet? A válasz igen szomorú: 1 növ. 5.45'-et, 4 növ. 6 h-t, 2 növ. 6.15'-t, 7 növ. 6.30-t, 7 növ. 6.45'-t, 7 növ. 7 h-t, 15 növ. 7.15'-t, 19 növ. 7.30'-t, 4 növ. 7.45'-t és csak 5 növendék alszik napi 8 órát. A fejlődő szervezetnek legalább $8\frac{1}{2}$ —9 órát kellene pihenni, hogy megújult erővel állhasson munkába s ugyanakkor ön maga épüljön. A beutazóknál erről szó sem lehet. Ez magyarázza meg aztán, hogy miért olyan sápadtak, tört arcúak és fáradt tekintetűek ezek a tanulók. Kondíciójuk csökken, ellenálló-képességük gyöngül, amit az utazással járó edzés sem tud kiegyensúlyozni.

A reggeli korai kelést nem tudják növendékeink korai fekvéssel vagy délutáni alvással ellensúlyozni, mert legnagyobb részben egész napjukat az intézetben kénytelenek tölteni, amely pedig különös kényelmet nem tud biztosítani számukra. Mivel intézetünkben a tanítás 13.40'-ig tart, a növendékek legnagyobb hányada nem tud a 13—14 óra között induló vonatokkal elmenni. Csupán egész kis töredék — 13 növendék — tud hetenként 2-3 szor a déli órákban hazautazni. A hét mindennapján csak 7 növ. kerül haza mindennap délután $3\frac{1}{2}$ 4 órára. A beutazók zöme (kb. 38) csak a délután 16.20'-tól 17.30'-ig induló vonatokkal mehet el s így ezek kb. 18 órára érkeznek a szülői házhoz. A beutazók másik nagy csoportja pedig csak 20—21 óra között ülhet vonatra s így este 21—22 órára érkezik haza. Ez utóbbiak szenvedik a beutazás legtöbb viszontagságát és kínját. Ők azok, akiket a szülői házban csak éjszaka látnak a szülők, mert sötétben bocsátják őket útjukra és késő este várják haza. Ők a diáktársadalom szomorú ágyrajárói, akiknek életéből hiányzik az élet legelemibb feltétele: a nyugalom, a friss erő érzése, az érdek-

lódés és lelkesedés, hiányzik az internátus vagy otthon melege, tiszta derűje, szerető gondossága.

Még szánalmasabbá válik a beutazók sorsa, ha most azt vesszük számba, hogy mennyi ideig vannak távol a nevelői hatások egyik legfőbb forrásától: a szülői háztól. Ha átlagosan 6.30'-t veszünk a hazulról való eljövétel időpontjául, a legelőször hazautazók (7 nőv.) kb. 8 órát, a délután elmenők (38) 11—12 órát, az este hazakerülők 17—18 órát vannak távol a nevelői hatásokat árasztó és a környezet hatásait egységbefogó és értékelő szülői háztól. Némiképpen megnyugtatóul még az szolgál, hogy ennek az időnek jelentős részét az iskola épületében töltik el ezek a növendékek. Egy osztályterem azonban mégsem egy az internátussal.

Az utazás, az iskola megközelítése és hazajutás gondjait csak tetézik az időjárással, az utazás egyéb körülményeivel járó veszedelmek. Szánalommal kell gondolnunk ezeknek a szegény fiúknak a hosszas őszi, s tavaszi esőzéssel, sárral, hóval, rossz idővel, sokszor szélviharral folytatott formális küzdelmére, az állomások gyakran hideg, bűzös levegőjű, utasokkal zsúfolt várótermekre, az azokban eltöltött unalmas, céltalan óráira. Igaz, a küzdelem, amikor egyik kezével sújt, másikkal megedzi a testi és lelki erőket és az élet, a természet közelségében élő ember megerősödik. Mégis, ha mérleget készítenénk, az életküzdelemben megszerzett érték messze mögötte maradna a művelődés szempontjából káros következményeknek. Legmegdöbbentően akkor bontakozik ki előttünk a beutazó tanulók szomorú élete, ha az élet legelemibb szükségletére, a táplálkozásukra gondolunk. Nem beszélve arról, a már ebédre hazakerülő néhány növendékről és ebédsegélyes beutazóról, a nagy többség nem ismeri a meleg ebédet, a változatos, egészséges, főzelékben, vitaminban gazdag táplálékot. Egyedül a vasárnap az, amikor meleg ebédhez jutnak. Reggelijüket is a gyorsaság, kapkodás teszi egészségtelenné. Legtöbbször reggelire tejet és kávéat isznak. Déli étlapjukat a teljesen száraz étel jellemzi, amelyben alig van valami változatosság. Legtöbbször a szalonna, tepertő, kolbász, sült hús, rántotta, főtt tojás, zsíros és lekváros kenyér szerepel. Levest, folyékony táplálékot csak néhányan hoznak magukkal nagy néha. Este jutnak csak meleg táplálékhoz, amit persze ismét nem fogyaszthatnak el családi körben, mert 10—11 óráig nem várhat rájuk a család.

Összefoglalva a fentieket, határozottan meg kell állapítani, hogy a beutazás semmiképpen sem szolgálja a zavartalan testi fejlődést, az erők gyarapodását, nem biztosítja az élet egészséges feltételeit, sőt azt sok esetben igen károsan érinti. A tanulás, a művelődés értékeiért a nyugodt testi fejlődést kell az áldozat serpenyőjébe dobni. Ez pedig veszedelmesen nagy ellenérték.

Vessünk néhány pillantást a beutazó tanulók erkölcsi fejlődésére. Már a fenti adatokból is kitűnik, hogy a beutazók erkölcsi fejlődése, nemes jellemmé való alakulása, szellemi kifejlődése koránt-sincs úgy biztosítva, mint az internátusban vagy a szülői házban élő növendékeknek. A huzamos ideig tartó szellemi ráhatást lehetetlenné

teszi az örökös utazás. Életükből hiányzik a nevelői hatások komoly értékelése, megválogatása és szervezése. A céltalan várakozásban kialakult fásult unalom, ami a beutazó tanulók életének legjellemzőbb sajátsága, lecsökkenti a szellem dinamikáját. A szétszórtság, az állandó utazás által kifejlesztett idegfeszültség, a lelki összedetlenség nem alkalmas a jellem határozottságának, állhatatosságának kifejlesztésére. A környezethatások helyes értékelésére nem alakulhatnak ki bennük a helyes erkölcsi, világnézeti szempontok. Bár az igaz, hogy a jellemet az élet formálja és szilárdítja meg, ahhoz azonban, hogy a jellemet formáló hatásokat helyesen értékeljük, szellemi önállóságra van szükség, amihez pedig csak a nevelés segíthet el. A beutazó tanulók teljesen kiesnek a szülői ház erkölcsi nevelői hatása alól, hiszen nagyrésztben csak éjtszaka vannak otthon. A szülői ház vagy nevelőintézet helyett a váróterem, a vasúti fülkék, az utca hatása ivódik lelkükbe, már pedig ezek nem úgy értékelnek, mint ahogy a nevelés tudatos tényezői teszik s főképp nem az életet példázzák, ami emelkedett, fejlett, nemes lélekre vall. Szem- és fültanúja voltam egyszer egy szerelmi dialógusnak, mondhatnám drámának, amelynek színhelye egy II. o. vasúti kocsi volt. Ezt a nem épületes jelenetet kénytelen volt végignézni 3 diákleány is, akik a külön tanulószakasz hiánya következtében kerültek oda. El lehet gondolni, milyen élményt jelenthetett ez a látvány a gyöngé, most nyíló leány-lélekben. Hányszor lehet hallani várótermekben és vasúti kocsikban idős és ifjabb urak romantikus diákemlékeit a kötelességmulasztásról, csalásról, amire sohasem jöttek rá, a tanár kijátszásáról és nevetségessé tételéről. És hiába küzd az iskola még a ponyva ellen is, ha ma már az intelligensnek látszó hölgy vagy úr is azt olvassa a II. o. kocsiban. Mi lehet akkor a III. o. kocsikban? Szörnyű dohánynyűt, köpködés és sokszor mosdatlan száju beszélgetés. Így nem csoda, ha még a finomabbnak hitt leánykák stílusában is szalonképes lett a „hülye“, „marha“, „röhögés“ és ehhez hasonló sok más epiteton ornánsz. Sajnos, igen gyakran lehet látni nagyképpően cigarettázó, fölényesen udvarolgotó, nyegle viselkedésű diák „urakat“, akiknek társaságában utazva nem a legkellemesebb emlékekkel gazdagodik a néma szemlélő. A kártyacsaták sem ismeretlenek a nagyobb diákok között, amelyek hol a várótermekben, hol a vasúti kocsikban zajlanak le a hangos kibic-had kíséző zenéje mellett.

A beutazó tanulók számára az intézetek nevelői hatása nem teljes, mert hiányzanak azokról a nevelői alkalmakról, amelyeket az ifjúsági egyesületek vásár- vagy ünnepnapokon rendeznek. Ezekért, az iskola becsületét, hírnevét jelentő alkalmakért nem is érznek komoly felelősséget, vagyis nem tudnak szívvel-lélekkel az iskolához, az alma máterhez nőni.

Ha a beutazás egyfelől a korai felkeléssel, az akadályok leküzdésével edzi is az akaratot, másfelől — különösen a gyöngéknél — jóval több alkalmat ad a kötelességmulasztásra, a felelősség alulvaló kibúvársra. Ha meg nézzük az óramulasztásokat, meg kell álla-

pítanunk, hogy a beutazók jóval többet mulasztottak, mint a többiek. Ennek természetesen olyan oka is van, ami nem függ a növendék akaratától (késések, korlátozások, forgalom-szüneteltetések), sokszor azonban a fáradt szervezet akaratgyöngeségének is része van benne. Az I. o. félévi 1688 óramulasztásából a 27 (55 %) beutazó 1045 órát (62 %), a II. o. félévi 1036 óramulasztásából a 19 (42 %) beutazó 783 órát (75 %), a III. o. 1149 órájából a 14 (35 %) beutazó 560 órát (48 %), a IV. o. 1102 óramulasztásából 11 (27 %) 338 órát (30 %) és az V. o. 1048 mulasztott órájából a 8 (28 %) 190 órát (18 %) mulasztott. Nem számítva ez utóbbi adatot, a beutazók átlagos óramulasztása jóval magasabb, mint a többieké.

A hófuvás miatt 4 napig intézetünkben ragadt beutazó tanulóinkat az internátus élmezőnye. Étkezésüket figyelve feltűnt, hogy esetenül használták az evőeszközöket, két evőeszkőzzel egyszerre nem tudtak bánni, s a kést bizony a szájukba vették, ami — a szalonna-evés technikáját ismerve — nem is magyarázhatatlan. Lefekvésükkel kapcsolatban is több kifogásolnivaló jelenség volt észlelhető.

Magaviseleti jegyük is gyöngébb, mint a bentlakóknál, több náluk a 2-es magaviselet. Rendszereteti jegyeik is rosszabbak. Általában mind külső megjelenésükben, mind magatartásukban meglátszik az intézeti élet jótékony hatásának hiánya. Nem ismerkedhet meg a III. o. kocsikban (csak néhány utazik II. o.-on) a művelt embert jellemző viselkedési formákkal, a nemes értelemben vett úri viselkedéssel. Szegény beutazóink az erkölcsi műveltséggel nem kerülhetnek olyan szoros kapcsolatba, mint a jobb sorsú bentlakók. Kétségtelen, hogy az életre és önállóságra való nevelés a beutazásból bizonyos hasznot meríthet, azonban ez az érték kétséges, ha a nemes jellemmé-válás veszélyeire gondolunk. Mi beutazó növendékeinkre vonatkozóan komoly, konkrétizálható panaszt nem igen hallottunk, az azonban mégis megtörtént, hogy az egyik beutazó növendékünk elutazgatott a szülői háztól anélkül, hogy intézetünket látogatta volna. Ehelyett ismeretlen helyeken tartózkodott. Természetesen ez a tanuló mamár nem növendéke intézetünknek.

Végeredményképpen megállapítható, hogy az erősebb akaratú, jobb erkölcsi érzékű tanulóink megedződnek, határozottabbak, önállóbbak lesznek, a gyöngébbek elbuknak, értéktelenné, haszontalanokká, neveletlenekké válnak, akik sokszor rémei a jobb utazóközönségnek. Ezt természetes kiválogatásnak lehetne nevezni ugyan, amit a nevelői gondolkodás mégsem ismerhet el. A nevelői akaratnak meg kell előznie a bajt.

Végül röviden emlékezzünk meg a beutazók értelmi fejlődéséről is. Amit a testi fejlődés akadályaként említettünk, az a szellemi kibontakozásban is érezteti hatását. A 6—7 órai alvás, 2—3 óras vonatozás, egész napi törődés a nem megszokott környezetben, a gyöngé és nem megfelelő táplálkozás mellett nem beszélhetünk a szellem frissességéről, a lelki erők lendületéről. A sokszor késve érkező, állva utazó, fáradt, törődött növendékben pedig nagyon nehéz felébreszteni az érdeklődést, a kedvet, minden szellemi épülés mo-

torját. Általában a szellemi érdeklődés hiányát, a mély tudás igaz szeretetét lehet kifogásolni a beutazó tanulóknál. Talán jól-rosszul megtanulják az u. n. „leckét”, tovább már azonban nem futja szellemük erejéből. Gyakori késésekkel sokszor borítják fel az óra eltervelt rendjét, sokszor teszik lehetetlenné első órákon a dolgozatírást. Ha most a nevelői értékelés tükrében nézzük meg a beutazók szellemi képét, elszomorító eredmény tárul elénk. A beutazó 27 I. o. növendékünk közül 14-nek volt ált. 4-es osztályzata, 9-nek volt ált. 3-as és csak 3-nak volt ált. 2-es osztályzata. A II. o. 19 beutazója közül 5 kapott ált. 4-est, 11 ált. 3-ast, 3 ált. 2-es osztályzatot. A III. o.-ban már valamivel jobb a helyzet, mert itt 14 növ.-ből csak 3 bukott, ált. 3-as 4, ált. 2-es 4 növ. Az V. o. 8 beutazójából csak egynek van szekundája, ált. 3-as 4, ált. 2-es 3 növ. Röviden: az intézet 57 elbukott növendéke közül 27 beutazó. Ez a bukás arányszámukat (39 %) jóval meghaladja, mert az összes bukásokban 47 %-kal szerepelnek. Ez mindenképpen lehangoló, szomorú, szinte kétségbeesítő eredmény. Ebben az eredményben egészen bizonyosan része van a viszontagságos beutazásnak. Súlyos vád ez a beutazási rendszer ellen, amit alig lehet menteni. S amikor menteni akarjuk, egy még súlyosabb jelenségre kell hivatkoznunk: liceumi növendékeink általában gyöngébb szellemi színvonalára. Fájdalommal kell megállapítanunk, hogy a régi tanítóképző-intézet növendékei jóval fölötte állottak szellemi tekintetben a mai liceumi növendékeknek. Ez úgy hiszem, általános jelenség. Pedig igen nagy veszélyt rejt magában: a nevelői rend belső értékbeni csökkenését. Szokatlan panaszok hangzanak el minden tanár szájából a liceumi növendékek értelmességét illetően. Nem is csoda ez akkor, ha tudja az ember, hogy több — tanárhiánnyal küzdő — magánpolgáriból jönnek növendékeink, s ha tudjuk, hogy van olyan magánpolgári is, ahol egy évtized alatt legalább 60 tanár is megfordult s ha ma már a magánpolgárik csak tanítói képesítésű nevelőkkel kénytelenek dolgozni. Ezeket a jelenségeket ismerve, intézetünk tanári testülete általános és kényszerítő szükségét érezné egy előzetes felvételi vizsga bevezetésének. Egy ilyen előzetes tájékozódás — akár a teszt-módszerek felhasználásával is — biztosabban eligazítana, mint igen sokszor a jeles vagy jó bizonyítvány. Ha az amúgy is gyenge előképzettségű és értemességű tanuló beutazó kénytelen lenni s kikapcsolódik az iskola erősebb szellemi hatásából, nem csoda még a vázolt szomorú eredmény sem. Pedig semmikép sem engedhető meg, hogy a liceum másod- vagy harmadrangú középiskolává süllyedjen le, s így igen komoly veszély fenyegetse az elemi iskolán át a magyar nép művelődését. Ezt megakadályozandó, a nevelői hivatás újraértékelésére volna szükség. Ennek fejtegetése már nem tartozik ide.

Összefoglalva a fentieket nevelői felelősségünk tudatában ki kell jelentenünk, hogy a beutazást sem az erkölcsi, sem az értelmi nevelés szempontjából nem tarthatjuk helyesnek. Olyan kényszermegoldásnak kell tekintenünk, amit ma még nem, de talán már holnap teljesen meg lehet szüntetni. A lehetőség szerint már ma is kor-

látozni kell. Amikor a magyar falú, a magyar faj tudományosan felkutatott értékes elemeit nagy tömegben sikerült sokkal helyesebb megoldással középfokú iskolákba, internátusokba juttatni, teljes egészében meg kell szüntetni. Addig azonban fenn kell tartani, még jobb meggyőződésünk ellenére is, de csak a tehetséges, értelmes, erkölcsileg fejlettebb, fegyelmezettebb tanulók számára. Ezt az engedményt meg kell tennünk, mert a múltban is voltak és a jelenben is vannak igen értékes, szép előmenetelű tanulóink, akiket ez a nehéz diáksors csak megedzett, komoly, önálló ifjakká formált. Ezeket tekintve súlyos hiba, a tehetségekkel való rossz politika lenne a beutazás teljes eltiltása. A négyes és alig dőcögő, semmiben sem kiváló hármásoknak ezt az engedményt nem szabadna megtenni.

Sajnos, a nyíregyházi áll. líceum és tanítóképző egy alig 60 személyes internátussal rendelkezik s így nem tudja befogadni a nagyszámú tanulóifjúság közül még azokat sem, akik minden kényszer nélkül is hajlandók lennének bentlakni. Ez a helyzet is parancsoló szükségként követeli intézetünk új épületének oly régóta vajdudó, az események által annyiszor elodázott felépítését. Igaz nevelői munkát, mely lehat az emberi személyiség mélyére, csak a minden kövéből nevelői hatásokat árasztó, gazdagon felszerelt intézetben s a közösségi életre előkészítő internátusban tud kifejtetni még a leglelkesebb nevelői gárda is.

Addig is igyekezzünk a beutazó tanulók sorsát a nevelés szemzőgén nézni, s annak nehézségeit enyhíteni. Idejüket a vonatindulásig a beutazó növendékek szobájába töltik (sajnos, ez egyben tanterem is). Ügyeiket az igazgatón kívül a beutazók figyelő tanára irányítja, aki felügyelőket nevez ki az egy vonalon utazók számára, ellenőrzi viselkedésüket az állomás várótermében, panaszait meg hallgatja és azokban eljár. Az intézet köztartása 10 P ellenében meglegebédet biztosít a beutazóknak, a hófuvások alkalmával hazajutni nem tudóknak szállást és élelmet nyújt.

Érezzük, tudjuk, hogy mindez igen kevés. Egyetlen és végső megoldás az új intézethez kapcsolódó hatalmas internátus, ahol majd minden beutazót el lehet helyezni. Hisszük, hogy az új világ, az új rend győzelme ezt is meg hozza nekünk.

Dr. Kiss Lajos.

AKIK ELMENTEK.

Suta Gyula.

1909—1942.

Megdöbbenéssel vettük a hírt, hogy Suta Gyula, a kőszegi áll. tanítóképző-intézet tanári karának kiváló tagja, határozott, élesvonalú egyénisége, a haza iránti legfőbb kötelességének teljesítése közben, május 31-én a keleti arcvonalon, százada élén hősi halált halt.

Ősi magyar tanító-családból származott. Rövid küzdelmes pályafutása nagy akaraterejét, kitartását, hivatástudatát és megalkuvásnélküli fajszeretettel igazolja. Jászákóhalmán született. Elemi iskoláit Nagybányán, a középiskola négy alsó osztályát a debreceni rk. főgimnáziumban végzi, majd ugyanott a református tanítóképzőben folytatja tanulmányait s 1929-ben tanítói oklevelet nyer. E képesítése alapján a penészszeleki (Szatmár vm.) g. kat. népiskolánál $4\frac{1}{2}$

évig, mint kinevezett tanító működött. Tanítói állást csak a továbbtanuláshoz szükséges anyagiak előteremtése végett vállalt, de munkakörét mégis a legnagyobb lelkesedéssel látta el. 1931-32-ben katonai szolgálatot teljesített. Az 1932-36. években a szegedi polgári isk. tanárképző főiskola magyar-német szakcsoporthoz tartozó előadásait hallgatta és polgári iskolai tanári oklevelet nyert. 1936—38. években az Apponyi Kollégium hallgatója lett és tanítóképző-intézeti tanári oklevelet szerzett.

Főiskolai és egyetemi tanulmányait nagy szorgalommal és kiváló eredménnyel végezte. A kötelező tanulmányokon felül irodalmi tárgyú dolgozatokat írt és előadásokat tartott. Tevékeny részt vett a szegedi ifjúsági mozgalmakban, az egyetemi ifjúság közös nemzeti szervezetének megvalósításában. A tanulmányi időn kívül sem töltötte idejét pihenéssel. A nyári szünetekben vonaton, kerékpáron és gyalog bejárta Olaszország, Ausztria, Svájc jellemző tájait. Németországban és Svájcban munkatáborokban dolgozott. Itthon egyetemi munkatáborot vezetett.

Tanári pályáját 1938. szeptemberében a kőszegi áll. tanítóképző-intézetnél kezdte meg, ahol 1942. január hó 1-én rendes tanárrá lett.

Tanítóképző-intézeti tanári munkáját nagy lelkesedéssel és hivatás-szeretettel végezte. Tanítványait az órákon fiatalos lendülettel, igazi elhivatottsággal oktatta, nevelte. A kötelességszerű tanári munkán kívül állandóan dolgozott és növendékeit is sarkalta a többletmunkára. Nagy lelkesedéssel és eredménnyel végezte a tanuló-ifjúsággal a községkörnyéki falvak népművelési munkáját. Ezen a munkán keresztül ismertette meg velük a magyarság sorskérdéseit és oltotta lelkükbe a magyar fajtánk megalkuvásnélküli szeretetét, értékeinek a megbecsülését és tudatos felkarolását. Igazi nemzetnevelőket képzett tanítványaiból, kik ismerve az országépítés rájuk váró feladatait, örömmel és bátor kötelességteljesítéssel indultak el az intézetből Erdély, Délvidék és Muraköz falvaiba.

A tanulóifjúság valamennyi sportmegmozdulásában cselekvően vett részt. Siturákat és versenyeket, kerékpáros kirándulásokat szervezett. Irányította az ifjúság újság-, folyóirat- és egyébirányú olvasási vágyát. Különös gondot fordított a leendő tanítók előadókészségének fejlesztésére. Nagy hozzáértéssel szervezte az iskola nagyobb ünnepéyleit. Tanítványai-val vitadélutánokat tartott a magyarság sorskérdéseiről és a tanítóság feladatairól. Az állásban levő növendékeivel állandó kapcsolatot tartott fenn. Bizalommal fordultak hozzá minden ügyes-bajos dolgukban. Így megteremtette az iskola és a volt tanítványok építő munkaközösségét.

Összinté, melegszívű barát volt. Nemes, bajtársias egyéniségével, hazaszeretettől izzó, fáradhatatlan munkásságával kartársai kölcsönös megbecsülését és tanítványai szeretetét érdemelte ki. Katonái is szerették. Századának egyik szakaszvezetője írja: „a Hadnagy Úr mindig nagyon jó volt hozzánk és meg is emlegetjük, míg élünk a világon.”

Tanári munkaköréből az 1941—42. tanév folyamán a haza hívó szava több alkalommal elszólította. Legutoljára március 15-én vonult be ezredéhez Veszprémbe. A többszöri behívás és leszerelés kissé nyugtalanná tette, de nagy lelkesedéssel és áldozatos kötelességtudással indult a keleti hadszíntérre.

Május hó 8-án már a frontról írt. Levelében megemlékezett szerencséjükről, ami addigi hadi vállalkozásukat kísérte. Ismertette a vidék gazdagságát. Érdeklődött osztálya, tanítványai előhaladásáról.

Május hó 30-án írt legutolsó leveleinek sorából titkos megsejtsések hangjai jutottak el kartársaihoz. Egyik levelében ezeket írja: „A kiserdő, amelyben lakunk, nagyon szép, tele van éneklő madarakkal és sok virággal. A terep változatos, a Nyírségnél szélesebb dombhátak, sok apró erdő, művelés nélkül is termő gazdag fekete föld. Túláságosan barátságos vagy talán inkább marasztaló is, ha egész kevés eső esik is. De örökre mégse szeretném élvezni a barátságos vendégszeretetét.”

Másnap, május hó 31-én az oroszok támadásaival szemben rohamra vezette katonáit, velük együtt küzdve. Bátor és elszánt tetteivel sikerült a többszörös túlerőben levő bolsevista támadást visszaverni és az ellenséget megfutamítani. Vitéz és kiválóan hősie magatartásáért a hadvezetőség a „Lovagkeresztel” jutalmazza, írja az egyik tiszttársa. Az ellentámadás során egy orosz gránátzilánk halálos sebet ütött rajta.

„Suta Gyula messze oroszországi sírjában is a debreceni Nagyerdőről, a szegedi Tiszaparttól, a kőszegi hegyekről, a kis falukban a magyar jövőt építő tanítványairól, a hősök véréből újratamadó Magyarországról fog álmodni. Sírja fölött az orosz rónák szele fog fűtyörészni, elporló testéből orosz virágok fognak fakadni, de áldozatos magyar lelke közöttünk fog élni, bennünket fog tanítani” írja a frontról egyik jóbarátja.

A hősi életközdelem tragikus, váratlan bevégezése mély fájdalommal tölti el tanártársait, növendékeit és ismerőseit.

Emlékét hálával és kegyelettel őrizzük.

Arany Lajos

H I R E K

Kérelem. — Juniusi számunkban arra kértük az intézetek igazgatóit, hogy a most lezárt iskolai évről szóló évkönyveiket küldjék meg folyóiratunk szerkesztőségének is. Ezt a kérésünket eddig az intézeteknek alig fele teljesítette. Ezért kérésünket megismételjük.

Ismételten kérjük az igazgatókat, szíveskedjenek odahatni, hogy szerkesztőségünk az eddig elmaradt évkönyveket pótlólag megkapja. — Különlenyomatok dolgában egyes szerzők még mindig a szerkesztőhöz fordulnak. Ilyen irányú kívánságokkal szíveskedjenek ezután közvetlenül a nyomdához fordulni. A szerkesztő az édekelt cikkirót mindenkor értesíteni fogja, hogy közleménye melyik számban jelenhetik meg.

Kormányzói elismerés. — A közokt. miniszter előterjesztésére a Kormányzó Ur megengedte, hogy a visszacsatolt területek közoktatásügyi igazgatásának megszervezése terén kifejtett rendkívül értékes és eredményes munkásságáért dr. Kósa Kálmán miniszteri osztályfőnöknek újbóli elismerése tudtul adassék.

Dobossy Elek kinevezése. — A közokt. miniszter előterjesztésére a Kormányzó Ur Dobossy Elek központi szolgálattételre berendelt áll. ttóképző-int. igazgató, c. tanügyi főtanácsost tanügyi főtanácsos, ttóképző-int. igazgatóvá az V. fiz. osztályba kinevezte. A tanítóképző tanárság örömmel és meglelégedéssel értesült kinevezéséről, mert a kinevezés tényében annak a hozzáértő, fáradságot nem ismerő munkának értékelését és méltó elismerést látja, amellyel Dobossy Elek a központban már évek óta ügyeink megértő támogatója és intézője.

Igazgatói kinevezések. — A közokt. miniszter előterjesztésére a Kormányzó Ur Csekő Árpád pápai áll. ttóképző-int. igazgatót a VI. fiz. osztályba, Takács Béla székelykeresztúri áll. ttóképző-int. megbízott igazgatót a VII. fiz. osztályba ttóképző-int. igazgatóvá kinevezte.

Nyugdíjazás. — A közokt. miniszter Molnár Oszkár tanítónőképző-int. igazgatót, folyóiratunk szerkesztőjét 1942. évi július hó 1-től kezdődő hatállyal saját kérelmére nyugállományba helyezte.

Igazgatói megbízatás. — A közokt. miniszter a budapesti VII. ker. áll. ttónőképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával Nagy Ferenc tanügyi tanácsost bízta meg. Az új igazgató értékes tanári szolgálat után a budapesti tankerület kir. főigazgatóságán a ttóképzői szakelőadóti tisztelet töltötte be. Böséges didaktikai és ügykezelési tapasztalatokkal felvértezve veszi tehát át az intézet igazgatását. Hisszük, hogy tetterős és lelkes személyiséggel biztosítani fogja a hánytatot inézet további virágzását.

Igazgatói cím adományozása. — A közokt. miniszter előterjesztésére a Kormányzó Ur Tanai Antal bpesti XII. ker. áll. ttóképző-intézethez beosztott rendes tanárnak a ttóképző-int. igazgatói címet adományozta.

Tanári kinevezések. — A közokt. miniszter Darázs Erzsébet kolozsvári áll. ttónőképző-int., dr. Berczel Károlyné Erős Piroska bpesti VII. ker. áll. ttónőképző-int., Tóth Zoltán és dr. Móczán László kolozsvári áll. ttóképző-int., Balázs Erzsébet munkácsi áll., Szepes Berta és Dirmayer Marianne nagyváradi áll. ttónőképző-int., Dobó Ferenc pápai áll. ttóképző-int., Pöcze Karolin győri áll., dr. Domján Anna munkácsi áll., dr. Dolch Erzsébet nagyváradi áll. ttónőképző-int., Birta Imre és Asztalos Imre marosvásárhelyi áll. ttóképző-int. helyettes tanárokat, valamennyit jelenlegi állomáshelyén, áll. ttóképző-int. rendes tanárokká nevezte ki; Schaub László, a győri kir. kat. ttóképző-intézethez szolgálattételre beosztott áll. ttóképző-int. helyet-

tes tanárt, jelenlegi állomáshelyén, a kir. kat. ttóképző-int. helyettes tanárok létszámában helyettes tanárrá kinevezte.

Kinevezés. — A közokt. miniszter *Lukács* Ferenc zombori áll. ttónóképző-int. és *Takács* József csáktornyai áll. ttóképző-int. helyettes tanárokat az áll. ttóképző-int. tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

Gyakorlóisk. tanítói kinevezések. — A közokt. miniszter *Durnyi* György horgosi áll. népisk. tanítót és *Lázár* Lajos veszprémgörzsönyi ref. népisk. tanítót a lévai áll., *Kovács* Ferenc székelyudvarhelyi ref. népisk. tanítót és *Arató* Béla horgosi áll. népisk. tanítót a székelykeresztúri áll., *Csete* József gyulai ref. népisk. tanítót a marosvásárhelyi áll., *Csákvári* Ferenc kekegyházi rkat. népiskolai tanítót és *Illés* Elek Gyula felsőrónai áll. népisk. tanítót a munkácsi áll. ttóképző-intézet, *Gervain* Mária okl. tanítót, székesfehérvári lakost a győri áll. ttónóképző-intézet, *Szabó* Margit Klára kolozsvári áll. népisk. tanítót a kolozsvári áll. ttónóképző-intézet, *Palkó* József kolozsvári áll. ttóképző-int. ideiglenes gyakorlóiskolai tanítót ugyanezen intézet, *Antoni* Mária nagyváradai áll. ttónóképző-int. ideiglenes gyakorlóisk. tanítónőt ugyanezen intézet gyakorlóiskolájához az áll. tanítóképző-intézeti gyakorlóisk. tanítók létszámába rendes gyakorlóisk. tanítókká, végül *Galambos* János ujvidéki áll. népisk. tanítót az ujvidéki, *Barabás* Győző és *Kollarics* Ferenc csáktornyai áll. népisk. tanítókat a csáktornyai áll. ttóképző-intézet gyakorlóiskolájához az áll. ttóképző-int. gyakorlóisk. tanítók létszámába rendes gyakorlóisk. tanítókká kinevezte.

Athelyezés. — A közokt. miniszter *Magyar* Margit győri áll. ttónóképző-int. gyakorlóisk. tanítónőt a bpesti VII. ker. áll. tanítónóképző-int. gyakorlóiskolájához helyezte át.

Ösztöndíjat nyert tanárok. — A közokt. miniszter egyenkint 400 P belöldi kutatási ösztöndíjat adományozott dr. *Móczár* László és dr. *Simor* Ferenc kolozsvári áll. tanítóképző-intézeti tanároknak; külföldre szóló magyar állami ösztöndíjat a bécsi Collegium Hungaricumba *Szemes* Gábor, *Tóth* Béla Zoltán, *Rácz* József, a berlini Collegium Hungaricumba dr. *Hortobágyi* Tibor, *Rácz* József és dr. *Tóth* B. Zoltán áll. ttóképző-int. tanároknak adományozott.

Köszönetnyilvánítás. — A közokt. miniszter *Balázs* Endre ny. ttóképző-int. tanárnak a hazai tanügy előmozdítása érdekében kifejtett áldozatkészségeért, amellyel a budapesti kegyesrendi gimnázium tanulói javára 50.000 P, a nagykárolyi kegyesrendi gimnázium tanulói javára pedig 20.000 P törzstőkével ösztöndíj-alapítványt létesített, őszinte köszönetét fejezte ki

Jogmegadás. — A közokt. miniszter az újverbászi alapítványi német tanítási nyelvű liceum és tanítóképző-intézet I-V. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát, illetőleg a nyilvánossági jogot és a képesítővizsgálat tartásának jogát az 1941-42. tanévre megadta.

Személyi hírek, előadások. — Dr. *Bálint* Sándor egyetemi m. tanár, szegedi ttóképző-int. tanár július 17-én *Házassági népszokásaink* címen néprajzi előadást tartott a rádióban.

Irodalmi szemle. — Gyöngyössy Erzsébet: *Miből lesz a kenyér?* Beszélgetés (Kisdednevelés, 67. évf. 7. sz.) — Vikár Sándor: *Magyar népi gyermekjátékok.* (Néptanítók Lapja, 75. évf. 13. sz.) — Árpássy Gyula: *A tanmenet összeállításának több elvei* (U. o.) — Nemes János: *A magyar katona.* Tanítási tervezet (U. o.).

Átképző tanfolyam az erdélyrészi és délvidéki ttóképző-int. igazgatók és tanárok számára. — A közokt. miniszter aug. 17-től aug. 29-ig bezárólag

átképző tanfolyamot rendeztet a bpesti XII. ker. áll. tanítóképző-intézetben. A tanfolyam vezetője és gondnoka dr. *Padányi-Frank* Antal igazgató. A résztvevő igazgatók és tanárok utiköltséget ($\frac{1}{2}$ II. oszt. menetjegy alapján) és az intézetben teljes ellátást kapnak. A nők a II. ker. áll. tanítónőképzőben szállásoltatnak el. A tanfolyam munkarendje a következő: VIII. 17. 8—10. dr. *Brisits* Frigyes: A mai nemzeti irodalom; 10—12. dr. *Kosáry* Domokos: A magyarság a Kárpátmedencében; 12—1. *Bárdos* Lajos: Magyar zene, magyar ének. — VIII. 18. A nap munkarendje azonos az előző nap munkarendjével. — VIII. 19. dr. *Brisits* Frigyes: A mai nemzeti irodalom; 10—12. dr. *Kéz* Andor: A kárpátmedencei magyar élettér; 12—1. *Bárdos* Lajos: Magyar zene, magyar ének. — VIII. 21. 8—10. dr. *Deér* József: A szentistváni gondolat története; 10—12. dr. *Kéz* Andor: A kárpátmedencei magyar élettér; 12—1. *Bárdos* Lajos: Magyar zene, magyar ének. — VIII. 22. 8—10. dr. *Bartucz* Lajos: A magyar faj; 10—11. dr. *Cser* János: Magyar szociálpolitika; 11—1. dr. *Kampis* Antal: A mai magyar képzőművészet. — VIII. 24. 8—9. dr. *Cser* János: Magyar szociálpolitika; 9—11. dr. *Bisztray* Gyula: Nemzetnevelés az iskolán kívül; 11—1. *Bálint* Sándor: Népismeret, népművészet. — VIII. 25. 8—9. dr. *Bognár* Cecil: Emberismeret; 9—11. v. *Fraknóy* József: Nemzetnevelés az iskolában; 11—1. dr. *Bálint* Sándor: Népismeret, népművészet. — VIII. 26. 8—10. dr. *Koszterszitz* József: Ifjúsági irodalmunk; 10—12. dr. *Bognár* Cecil: Emberismeret; 12—1. *Dobosy* Elek: Tanítóképző. akadémia. — VIII. 27. 8—10. dr. *Imre* Sándor: A neveléstan időszerű kérdései; 10—12. dr. *Várkonyi* Hildebrand: A tanító (nő)képző ifjúságának lélektana; 12—11. dr. *Padányi-Frank* Antal: Módszeres és nevelési értekezletek. — VIII. 28. 8—10. dr. *Imre* Sándor: A neveléstan időszerű kérdései; 10—12. dr. *Várkonyi* Hildebrand: A tanító(nő)képző ifjúságának lélektana. — VIII. 29. A nap munkarendje az előző nap munkarendjével azonos.

Tanítóképző-int. igazgatók és pedagógus tanárok továbbképző tanfolyama. — A tanfolyam munkarendje: VIII. 31. 8—10. *Imre* Sándor: A neveléstan időszerű kérdései; 10—12. dr. *Várkonyi* Hildebrand: A XX. század nevelésméletei; 12—1. *Tanai* Antal: A nevelési és tanítási gyakorlatok vezetésének módja. — IX. 1. 8—10. dr. *Imre* Sándor: A neveléstan időszerű kérdései; 10—11. dr. *Várkonyi* Hildebrand: A XX. század nevelésméletei; 11—12. dr. *Bognár* Cecil: Az újabb lélektani kutatások eredményei; 12—1. *Tanai* Antal: A nevelési és tanítási gyakorlatok stb. — IX. 2. 8—10. dr. *Imre* Sándor: A neveléstan időszerű kérdései; 10—12. dr. *Bognár* Cecil: Az újabb lélektani kutatások eredményei; 12—1. *Tanai* Antal: A nevelési stb. — IX. 3. 8—10. dr. *Padányi-Frank* Antal: A tanítóképző feladata a népisk. Tanterv és Utasításokkal kapcsolatban; 10—12. dr. *Bognár* Cecil: Az újabb lélektani stb.; 12—1. dr. *Prohászka* Lajos: A XIX. század neveléstörténete. — IX. 4. 8—10. dr. *Prohászka* Lajos: A XIX. század stb.; 10—12. dr. *Bognár* Cecil: Emberismeret; 12—1. *Medgyes* István: A tanítóképző számvitele. — IX. 5. 8—10. *Dobosy* Elek: A tanítóképző ügyvitele; 10—11. dr. *Bognár* Cecil: Emberismeret; 11—1. dr. *Brandenstein* Béla: A neveléstan bölcséleti alapjai.

Néhány adat egyesületünk történetéből. — Egyesületünknek a múltban sem volt sok tagja. Ennek magyarázata abban van, hogy évtizedeken át az egyesületet csak az állami intézetek tanárai alkották. 1890-ben a rendes tagok száma csak 215 volt. Ez a szám lassan emelkedett. A lépésről-lépésre haladást a következő számadatok szemléltetik: 1892-ben r. tag 284, 1894-ben 302, 1896-ban 291, 1898-ban 317, 1900-ban 337, 1902-ben 367, 1904-ben 380 és 1910-ben 384. Az egyesület közlönye, a Magyar Tanítóképző legnagyobb

terjedelmét, $44\frac{3}{4}$ nyomtatott ívvel, 1894-ben érte el. Ezt a csúcsterjedelmet még legalább 8 évben megközelítette. A világháború első évében azonban már 31 ívre csökkent és a többi években alig haladta meg a 20 ívet. Mai terjedelmét nem lehet a régi mértékkel mérni. A világháború előtt nemcsak rosszabb papíron, de a szöveget kevésbé gazdaságosan elosztva, nagyobb betűtípusokkal nyomva jelent meg. Előállításában azonban összehasonlíthatatlanul kevesebbe került, mint ma. A legnagyobb terjedelmű évfolyamának kinyomatásáért is csak 1445.47 forintot kellett fizetni. A szerkesztői és írói díjak azonban messze meghaladták a maiakat. A szerkesztőnek 1891 óta 300 frt, 1900 óta 600 korona volt a tiszteletdíja, írói díjakra 1905-ben 1049.75, 1909-ben 1263 koronát fordítottak.

Tehetségmentés. — Hogy egy ember lelkes fajszeretete milyen áldásos, rendkívüli eredményekre vezethet, ennek meggyőző bizonyossága a *Barabás Endre* ny. ttóképző-int. igazgató által megindított Gyámszülő, illetőleg Gondviselő Társaságokat létesítő mozgalom. A társaságok célja a szegénysorsú, kiváló képességű ifjak nevelési és tanítási költségeinek előteremtése. A nemcsak emberbaráti, de fontos nemzeti cél megvalósítására a közösségért felelőséget érző férfiak és nők alkalmi társaságokba csoportosulnak. A társaságok önként vállalkozó tagjai önmaguk által megajánlott havi, esetleg negyed- vagy félévi hozzájárulással olyan tőkét létesítenek, amely lehetővé teszi egy-egy tehetséges ifjú vagy nő taníttatását. A hazai közép- vagy főiskolai taníttatás intézésére Gyámszülő Társaságok, a hazai iskolákban kitűnően végzetek tanulmányainak külföldi kibővítésére Gondviselő Társaságok alakultak. A *Barabás Endre* igazgató ötletéből és irányítása mellett létesült társaságokba főképpen erdélyi származású tagok kapcsolódtak bele s a társaságok az erdélyi megszállás idején elsősorban erdélyi tehetségeknek biztosították a lehető legmagasabbfokú kiképzést önálló tanulmányok vagy kutatások folytatását. A társaságok toborzását *Barabás Endre* 1925-ben kezdte, azóta 35 társaság alakult s ezeknek 1206 tagja 17 év alatt 147.749 pengőt fizetett be a nemes célra. A társaságok közül 18 már megoldotta a feladatát, de nem szűnt meg, hnm még megmaradt tőkéjét hasonló újabb feladatok megoldására fordítja.

Betöltendő tanári állások. — Az új iskolai évben több hitfelekezeti intézetben van betöltendő tanári állás. A Hivatalos Közlöny júliusi számaiban a pápai ref. főiskola igazgató-tanácsának elnöksége a ttónőképző-leányliceumban betöltendő földrajz—természettan szakos tanári állásra, a debreceni ref. Dóczi Leánynevelő intézet igazgató-tanácsa lemondás folytán megüresedett vallástanári állására, a debreceni ref. kollégium igazgató-tanácsa a ttóképző-intézetben egy lemondás folytán megüresedett magyar-német és egy újonnan szervezett magyar-német állandó helyettes tanári állásra hirdet pályázatot; Ujverbász alapítványai német ttóképző-intézeténél egy magyar-német, egy magyar-történelem vagy magyar-földrajz, egy testnevelési (férfi) és egy testnevelési-kézimunka (női), Szászrégen német ág. h. ev. ttóképző-intézeténél egy mennyiségtan-fizika-veg-tan, s egy zenetanári tanszék kerül betöltésre.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.

Az erdélyrészi és délvidéki tőképző-intézetek igazgatói és tanárai számára rendezett
átképző tanfolyam hallgatói.

FOTO SÁNDOROVSKY